Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 14 август 1968 йил, чоршанба ◆ № 189 (14.051). ◆ Баҳоси 2 тийин.

ГБСП ВА ЧКП ЎРТАСИДА МУЗОКАРАЛАР

БЕРЛИН, 12 август. (ТАСС). Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети делегацияси, деб хабар беради АДН агентлиги, Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг таклифига биноан музокаралар олиб бормоқ учун бугун Чехословакия Социалистик Республикасига жўнаб кетди.

* * *

ПРАГА, 12 август. (ТАСС). Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Вальтер Ульбрихт бошчилигидаги Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети делегацияси Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг таклифига мувофиқ, бугун Карлови Варига келди.

ЧТК агентлигининг хабар беришича, Германия Демократик Республикасидан келган меҳмонларни Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Александр Дубчек ва Чехословакиянинг бошқа раҳбарлари кутиб олганлар.

ПРАГА, 12 август. (ТАСС). Бугун Карлови Варида Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети билан Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети делегациялари ўртасида музокаралар бошланди, деб хабар беради ЧТК агентлиги.

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг делегациясига Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, ГДР Давлат Кенгашининг Раиси Вальтер Ульбрихт бошчилик қилмоқда.

Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг делегациясига Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари А. Дубчек бошчилик қилмоқда.

* * *

ПРАГА, 13 августь. (ТАСС). Германия Бирлашган социалистик партияси ва Чехословакия Компартияси делегациялари ўртасида Карлови Варида ўтказилаётган учрашув кеча тугади. Учрашув охирида қўшма баёнот эълон қилинди.

СОВЕТ ОИЛАСИ

Инсон ҳаётидаги энг бахтиёр мазмундор ва айни вақтда ғоят масъулиятли ҳодисалардан бири мустақил ҳаётга қадам қўйиш — оила қуришдир. Оила — жамиятнинг дастлабки асоси, ижтимоий ҳодисадир. Ҳар бир жамиятнинг тараққиёт босқичи, юксалиши ва камчиликлари ҳам ана шу оилада яққол акс этади. Марксизм асосчиларидан бири Фридрих Энгельс буржуа жамиятидаги оилани чуқур таҳлил қилиб, бу оиладаги ижтимоий иллатларни кескин фош қилган эди. Айни вақтда Энгельс ўзининг «Оила, хусусий мулк ва давлатнинг келиб чиқиши» асарида келажакда оила қандай бўлишини олдиндан башорат қилди. «Пайдо бўладиган янгилик нимадан иборат бўлади? — деб ёзган эди у, — бу нарса янги авлод: ҳаётида ҳеч вақт хотинни пулга ёки ҳокимиятнинг бошқа социал воситалари бараварига сотиб олишга мажбур бўлмайдиган эркаклар авлоди ва ҳеч вақт ҳақиқий муҳаббатдан бошқа бирон сабаб орқасида эркакка берилишга... мажбур бўлмайдиган аёллар авлоди ўсиб етишган вақт бўлади».

Коммунистлар доҳий башорат қилиб айтган эркин, ҳур авлод учун, инсонийликка, самимий ҳурматга асосланган маданий оила учун курашиб келдилар ва ҳозир ҳам курашмоқдалар. Совет ҳокимияти йиллари ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларидаги каби, жамиятнинг дастлабки асоси бўлган совет оиласида ҳам улкан ўзгаришлар юз берди. Мамлакатимизда оиланинг мустаҳкамланиши ва равнақи учун қулай шарт-шароитлар вужудга келди. Оила турмушининг маиший ва маданий шароитлари яхшиланмоқда. Жамиятимиз оналикни муҳофаза қилишга ва болаларнинг бахтиёр яшашига катта эътибор бермоқда. Никоҳ ва оила тўғрисидаги янги қонун асослари кишиларни оилавий муносабатларда инсонпарварликка, ҳурматпарварликка даъват қилади.

Оилада ва ижтимоий ҳаётда аёлларнинг эркаклар билан тенгҳуқуқлилиги — совет тузумининг энг катта ютуқларидан биридир. Оилада бу тенг ҳуқуқлилик нималарда кўринади? Чинакам маданиятли оилада аёллар, оналар самимий ҳурмат қилинади, оила аъзолари аёлларнинг оқилона фикрлари билан ҳисоблашиб иш кўрадилар. Улар ёш авлодни тарбиялашда ҳам тенгҳуқуқлидирлар.

Оддий совет оилаларидан бири — деҳқонлардан чиққан совет зиёлиси Назрулла Маннонов оиласи мисолида аёлларнинг нималарга эришганлигини яққол кўриш мумкин. Оилада Назрулла Манноновнинг умр йўлдоши Ҳадича опанинг обрўйи жуда катта. У бундай иззат-обрўга ўзининг ажойиб фазилатлари — одамийлиги, меҳрибонлиги, софдиллиги, меҳнаткашлиги туфайли эришган. Назрулла ака ва Ҳадича опанинг тарбиясида камол топган фарзандларидан ҳамма мамнун. Ота, она уларнинг орзу-умидлари рўёбга чиқишига самимий ғамхўрлик қилдилар.

Оила бошлиғининг обрўси, фазилатлари бевосита фарзандлар тарбиясига таъсир этади. Шундай экан, хоҳ ота, хоҳ она бўлсин, оила бошлиғи болаларнинг чинакам ғамхўри, ажойиб фазилатлари билан бошқалар учун кўзгу — ибрат бўлиши керак. Шундагина фарзандлар ва бошқа қариндошлар оила бошлиғини иззат-ҳурмат қилиб, унинг оқилона маслаҳатларига қулоқ солишади. Оддий ўзбек ишчиси Рустам Мусаев оиласида шундай аҳиллик ҳукмрон. Мусаев Ватан уруши фронтларида кўксини қалқон этган. У ғалаба билан қайтгач, Тошкентдаги «Қизил тонг» тикувчилик фабрикасига ишга кирган. Мана, у сал кам чорак асрдан буён ишчилик шарафини юксак қадрлаб келади. Рустам Мусаев — етти фарзанднинг отаси. Унинг ўғил-қизлари ҳам отасидай меҳнаткаш, софдил. Бизда бундай оилалар жуда кўп.

Фарзандларнинг ота, онага муносабати ҳам оила маданиятини белгилайди. Ҳар бир маданиятли оила аъзоси ўзини дунёга келтирган, вояга етказган ота-онасини ҳамиша ҳурматлаши, умрбод эъзозлаши ҳам фарз, ҳам қарз.

Баъзи одамлар оила маданияти шу оила яшаётган уйдаги маданий буюмларда, зеб-зийнатда, гилам, диван, телевизор, гарнитурда деб ҳисоблайдилар. Тўғри, маданий буюмлар оила турмушини безайди. Лекин оила маданиятини фақат маданий буюмлар билангина ўлчайдиган кишилар янглишадилар. Чунки, оилада исталганча зеб-зийнат бўлса-ю, оила аъзолари бир-бирини иззат қилмаса, қўпол муомалада бўлса, юрагида гина, кек саклаб юришса, табиийки, бундай оилада маданият ҳақида гап бўлиши мумкин эмас. Тошкент шаҳар, Октябрь районида яшовчи Иброҳим Каримовнинг деярли ҳамма моддий эҳтиёжлари қондирилган. Лекин, афсуски, унинг маданиятли, бахтли, тотув оила қуришга кучи-иродаси етмади. У субутсизлик, енгилтаклик кўчасига кириб, йигирма йил ҳамроҳ бўлган хотинидан судлашиб ажралди. Ҳурматсизлик, худбинлик пойдеворига ўрнатилган омонат оила устунлари ағдарилиб тушди.

Бундан, оилада маъмурчилик, тўкин-сочинлик бўлмасин деган маъно келиб чиқмайди, албатта. Рўзғорни бут қилиш, маданий жиҳозлаш, тўқ, фаровон яшашга интилиш — инсоннинг табиий хислати. Юксак мартаба, обрў-ҳурмат оилани бузиш учун асос эмас, балки оила аъзоларининг меҳнатсеварлигини, куч-ғайратини оширишга, рағбатлантириш омили бўлиши керак.

Оила маданияти аслида турмуш қурилмасдан аввалроқ бошланади. Чунки, ёшларнинг оила қуришдан аввалги пайтдаги яхши хулқи, инсоний фазилатлари бўлғуси оила маданиятига пойдевор бўлади. Шу жиҳатдан қараганда, бой турмуш тажрибасига эга бўлган ота-оналарнинг оқилона маслаҳатларини ҳисобга олиш — ёшларнинг тотув, мустаҳкам оила қуришида муҳим аҳамиятга эга.

Кўпинча, оила қуришга чоғланган ёшларнинг ота, оналари бўлғуси келин ёки куёвнинг қандай одамлигини суриштиришади. Улар бир-биридан ўзлари орзу қилган фазилатларни қидиришади. Бу табиий, олижаноб ташвишдир. Чунки, меҳнаткаш, софдил кишилар азалдан ёмонларга, разилларга яқин бўлишни истамайдилар. Ана шу фазилатларни излаш одати ёмон одамларни ҳам ҳурмат-обрў топишга, яхши бўлишга ундайди.

Чинакам бахтли, маданиятли оила фақат ҳақиқий ҳурмат, муҳаббат асосида, кўнгил амри билан бунёдга келади. Энг яхши инсоний хислатларга эга бўлган кишилар оиласида маънавий яқинлик, ҳурмат ва ишонч, маданий муносабатлар ҳукм суради. Бундай маънавий яқинлик оила маданиятининг, оила мустаҳкамлигининг пойдеворидир. Ҳозир бизда ёшларнинг севги, ҳурмат асосида маданий оила қуришлари учун ҳамма имкониятлар бор. Ҳозир кўпчилик ёшларимиз ўз келажагини ўйлаб, ўзи таниган ва синаган кишилари билан ихтиёрий равишда бахтиёр турмуш қурмоқдалар.

Маданиятли оилада мақсад-интилишлар, орзу-тилаклар бирлиги ҳукм сургани учун, турмуш сермазмун, лаззатли ўтади. Бундай оила бошлиқлари учун фарзандларга ғамхўрлик қилиш, тарбия ташвишлари ҳам олам-олам завқ бағишлайди. Чунки ғамхўрлик, фидокорлик кишиларни маънавий жиҳатдан ғоят юксалтиради. Мазмунли умр, маданиятли оиланинг жозибаси ҳам ана шунда.

БАЛИҚЧИ районидаги «Ҳақиқат» колхозининг олтинчи бригадасига қарашли бўлиқ ва серҳосил ғўзалар одамнинг ҳавасини келтиради. 165 гектар майдоннинг ҳар гектаридан камида 35 центнердан «оқ олтин» етиштириш учун курашаётган бригада коллективи экинни ҳозир бешинчи марта комплекс парвариш қилиб, ҳосилига ҳосил қўшяпти. Бригада механизатори Кабирали Қўшақов шу кунларда сувчилар билан бир қаторда жонбозлик кўрсатяпти, ғўзани сифатли культивация қиляпти. Суратда: район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи Адҳам Собиров (чапда) ва колхоз раиси Турғун Юсупов бригада даласида.

Г. Кечкин фотоси.

«НЕМАН» ҲАРБИЙ МАШҚИ ТУГАДИ

Мамлакат ичкарисидаги ҳарбий органларнинг «Неман» деган умумий ном остида ўтказилаётган машқлари тугади.

Машқ натижаларини таҳлил қилиш чоғида унинг раҳбари, СССР мудофаа министрининг ўринбосари, Қуролли Кучлар мамлакат ички қисмининг бошлиғи армия генерали С. С. Маряхин бўлинмалар ва муассасаларнинг аниқ ва пухта ишлаганлигини қайд қилди.

Машқ натижалари муҳокама қилинаётганида СССР Мудофаа министри Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко ҳозир бўлди.

Машқда ва унинг якунларини муҳокама қилишда ГДР миллий мудофаа министрининг ўринбосари, ГДР Миллий халқ армияси ички қисмларининг бошлиғи генерал-лейтенант Вальтер Аллаенштайн ва Польша қўшинлари ички қисмлари бошлиғининг ўринбосари бригада генерали Болеслав Шчерба ҳам ҳозир бўлдилар.

ВЬЕТНАМЛИК ДЎСТЛАР МИННАТДОРЧИЛИГИ

Вьетнам Демократик Республикаси маданият ходимлари делегацияси Ўзбекистонда бир неча кун меҳмон бўлди. Делегацияга ВДР маданият министрининг ўринбосари, Вьетнамнинг таниқли шоири Ку Гюи Кан бошчилик қилмоқда.

Делегация бошлиғи жўнаб кетиш олдидан Ўзбекистон Телеграф Агентлиги мухбирига ўз таассуротларини гапириб берди. У, республика экономика ва маданиятни ривожлантиришда эришган жуда катта муваффақиятлар билан танишишдан меҳмонлар хурсанд бўлганлигини айтди. Биз, деб таъкидлади Ку Гюи Кан, Ўзбекистонда совет халқлари жипслиги ва дўстлигининг, кишиларнинг тенглиги ва бир-бирини ҳурмат қилишга асосланган дўстликнинг ёрқин мисолларини кўрдик.

Ку Гюи Кан янги шеърининг сарлавҳасини «Тошкент — дўстлик шаҳри», деб аташга қарор қилди. Мен бу шеърда, деди у, мустаҳкам негизга эга бўлган ана шу дўстликни шарафламоқчиман.

Ку Гюи Кан курашаётган Вьетнам халқи билан қардошларча бирдамлиги учун Ўзбекистон меҳнаткашларига делегациянинг барча аъзолари номидан самимий миннатдорчилик билдирди. Делегация бошлиғи республика меҳнаткашларига коммунизм қурилишида янги муваффақиятлар тилади. (ЎзТАГ).

«ЭКСПО-70» устида Совет байроғи кўтарилди

ОСАКА, 12 август. (ТАСС). Осака шаҳри яқинида 1970 йилда ташкил этиладиган жаҳон виставкасидаги Совет павильони қурилиш майдончасининг территориясида бугун СССР Павильонини қуришни бошлаб юборишга бағишланган маросим бўлди. Совет Иттифоқи ва Япония миллий гимнларининг садоси остида жаҳон виставкасининг байроғи билан бир қаторда СССР ва Япония давлат байроқлари ҳам кўтарилди.

Совет павильонини қуришга киришиш муносабати билан Япония ташқи савдо ва саноат министри Э. Синнадан табрикнома олинди.

БАРАКАЛИ ХИРМОН УЧУН

ТАЖРИБА ВА ТАШАББУС

Ўтган йили пахтачиликни юксалтиришда олға томон яна бир дадил қадам ташладик. Колхозимиз йиллик планни 148 процент бажарди. Машиналарда 700 тонна ўрнига 1800 тонна пахта териб олинди. Мели Қўчқоров, Оллаёр Бобоёров, Ҳамро Эргашев, Бойтўра Қўмаков ўртоқлар бошлиқ бригадалар гектаридан 46-49 центнердан ҳосил олишди. Тайёрланган пахтанинг деярли ҳаммаси биринчи сортларга сотилди. Даромад катта бўлди. Ҳар иш кунининг қиймати 5 сўмдан ошди.

Пахтачилик ва ишлаб чиқаришнинг бошқа тармоқларини юксалтиришда яхши натижаларга эришгани учун колхозимиз КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПСнинг Эсдалик байроғи билан мукофотланди. Беш йилликнинг дастлабки икки йилида давлатга пландан ташқари кўп миқдорда пахта топширган деҳқонларимиз бу йил янги, янада юксакроқ марраларни эгаллашга қарор қилдилар. 1800 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 40 центнердан «оқ олтин» етиштириш ҳақида ваъда бердилар.

Бу йил баҳорда ва ёзнинг бошида об-ҳаво шароити ноқулай бўлди. Чигит экиш даврида ва экиш тамомлангандан кейин жиддий қийинчиликларга дуч келдик. Кучли сел ва уст-устига бўлиб ўтган ёғингарчиликлар, ҳавонинг узоқ муддат давомида совиб туриши экилган чигитни ўз вақтида ундириб олиш ва мурғак ниҳолларни нормал ривожлантириш имконини бермади. Пахта майдонларини қалин қатқалоқ босди. Баъзи участкаларга экилган чигит жиддий зарарланди. Қатқалоқни қайта-қайта юмшатишга тўғри келди. Хатосига қўшимча чигит қададик. Хавфли ҳисобланган 350 гектар майдонга қайта чигит экдик.

Хуллас, бир иш икки бўлди. Қатқалоқни юмшатиш натижасида пайдо бўлган кесакларни йўқотиш учун пахта майдонларини суғордик. Тупроқ яхши намланиб, қўшимча қадалган чигитлар ҳам тўла униб чиқди. Суғоришдан кейин қатор оралари юмшатилиб, ўсимликни тез ривожлантириш учун имкониятлар яратилди. Чигит қайта экилган майдонлардаги ғўзаларни қисқа вақтда яганалаб, дарҳол озиқлантирдик ва суғордик. Қатор ораларини сифатли культивация қилдик. Шундай қилиб, кўчатнинг бут, гектарларнинг тўлиқ бўлишига эришдик.

Ғўзанинг ўсиш даврида парваришнинг сифати кучайтирилди. Карталар механизаторларга бириктиб қўйилиб, уларнинг масъулияти оширилди. Группа усулида суғориш кенг жорий этилди. Бунинг учун аввал ҳар бригадада ғўзани группа усулида суғориш схемаси тузилди. Бош сувчилар танланди. Ҳар бир бош сувчи ихтиёрига 5-6 тажрибали сувчи берилди. Ғўзани суғориш, культивация қилиш ва озиқлантириш қатъий график асосида олиб борилди.

Июнь ва июль ойлари давомида ғўза қатор оралари узунасига тўрт марта, кўндалангига уч марта культивация қилинди. Чуқур эгатлар олиниб, уч бор суғорилди ва озиқлантирилди. 1968 йил ҳосили учун ҳар гектар ерга ўрта ҳисобда 500 килограммдан азотли ва 700 килограммдан фосфорли ўғит, 6 тоннадан маҳаллий ўғит солинди.

Мана шулар туфайли экин нормал ривожланди, бир текис бўлиб ўсди. Ҳозир ҳар гектар ерда 90-95 минг тупдан ниҳол, ҳар туп ғўзада 6-7 тадан тўқ кўсак бор. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ҳамро Эргашев, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Бойтўра Қўмаков, уста пахтакор Мели Қўчқоров ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг ҳар туп ғўзаси 8-10 тадан кўсак ҳосил қилди.

Биз бу йил жуда юксак мажбурият олганмиз. Давлатга пландаги 5400 тонна ўрнига 7200 тонна пахта сотмоқчимиз. 17 та пахтачилик бригадамиздан бештаси ҳар гектар ердан 50 центнердан, ўнбиттаси 45-48 центнердан пахта олишни мўлжаллаяпти.

Бригада бошлиқлари, сувчилар ва механизаторларнинг яқинда бўлиб ўтган йиғилишида олинган мажбуриятни бажариш йўлида бундан кейин нималар қилиш кераклигини кенг муҳокама қилдик. Сирдарё областидаги «Самарқанд» совхози коллективининг республикадаги барча пахтакорларга мурожаати асосида ҳосилга ҳосил қўшиш тадбирлари белгиланди. Августда барча майдондаги экинни икки марта культивация қилиш, ғўзани талабига қараб 1,5-2 марта суғориш, авжи пастроқ ғўзаларни қўшимча озиқлантириш юзасидан график тузиб чиқдик. Бригадаларга беш кунлик топшириқлар берилди. Сувчилар сони кўпайтирилиб, 185 кишига етказилди. Улар 33 группага бўлиниб сув тутишяпти.

Биз тажрибада шу нарсага ишонч ҳосил қилдикки, мўл ҳосил етиштириш учун ғўзани талабига қараб суғориш катта аҳамиятга эга. Ғўзага кўп сув берса ғовлаб кетади, бўйи ўсиб «анжир» барг бўлиб қолади. Агар сувдан қолгудек бўлса, гул-кўсаги ва тугунчаларини ташлайди, шашти қайтиб қолади. Биз бунга йўл қўймаслик учун ҳар бир бригадада кекса деҳқонлардан иборат сифат комиссияси туздик. Комиссия аъзолари ҳар доим далаларда бўлиб, қайси картадаги ғўзани қачон суғориш кераклиги ҳақида бригада бошлиқларига ва бош сувчиларга маслаҳат бериб боради. Колхоз гидротехниги суғорилган участкаларни агроном билан биргаликда қабул қилиб олади.

Ғўза жуда нозик экин, у кун санайди. Шона гулга ва гул кўсакка айланаётган ҳозирги пайтда озгина бўлса ҳам бўшашувчилик қилинса борми, барча қилинган меҳнат зое кетади, ҳосилга путур етади. Ҳозирги даврда бугунги ишни эртага қўйиш мумкин эмас. Ҳар бир ишни ўз вақтида, ўз куни ва соатида бажариш зарур. Бу «Самарқанд» совхози коллективининг мурожаатида ҳам алоҳида таъкидланган. Ҳосилга ҳосил қўшиш ойи бўлган августда яхши пахтани ёмон қилиб қўйиш ва аксинча, авжи паст ғўзаларни ҳосилдор қилиб олиш мумкин. Пахтакорларимиз буни яхши билишади. Улар ҳосилга ҳосил қўшиш тадбирларини пухталик билан амалга оширмоқдалар.

Колхозчиларимиз чеканкани олимлар ва тажрибакорлар маслаҳати асосида ўз вақтида ўтказишди. Ғўза тупларининг юқори қисмидаги шохларини чилпиш билан бир қаторда, ён шохларининг учи ҳам юлиб ташланди. Чеканка ўтказилаётган кунларда пахта майдонидаги бегона ўтлар ҳам илдизи билан юлиб олинди. Машина теримига ажратилган карталар бегона ўтлардан тозаланди. Ўргимчаккана ва бошқа зараркунандаларга қарши кураш тадбирлари кўрилди. Баъзи карталар дориланди.

Август ойида ғўза яхши парвариш қилинса ҳосилга ҳосил қўшилади. Экин вақтида суғорилса, қатор оралари доим юмшоқ бўлиши таъминланса ғўза тупларида ҳар уч кунда биттадан янги кўсак ҳосил бўлаверади. Биз механизаторлар ва сувчиларнинг диққатини ана шунга қаратмоқдамиз. Суғорилган карталарнинг тупроғи етилиши билан обитобида юмшатиляпти, ғўза бўғзининг сертупроқ бўлиши таъминланяпти. Карталарни чуқур эгат олиб суғоришга тайёрлаб, кўпроқ «шарбат» суви беряляпти.

Ҳосилга ҳосил қўшиш тадбирларини изчиллик билан амалга ошира борган ҳолда, пахта йиғим-теримига, айниқса машина теримига ҳам тайёргарлик кўряпмиз. Бу йил механизаторларимиз етиштирилган ҳосилнинг ярмини «зангори кема»ларда териб берамиз дейишяпти. Мавжуд 38 та терим агрегатининг ремонти тугалланай деб қолди. Бригадаларнинг дала хирмонлари тахт қилинди, тош-тарозилар, тележкалар ремонти тугалланди. Пахтакорларимиз баракали хирмон уюш мақсадида ғўза парваришини то ҳосил йиғим-терими бошлангунча сусайтирмай давом эттирадилар ва ҳар туп ғўзанинг сер ҳосил бўлиши, кўсакларнинг эрта очилиши учун барча зарур чораларни кўрадилар.

Ж. ЮСУПОВ,
Пастдарғом районидаги Карл Маркс номли колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

ЭЪТИРОФ ЭМАС, ЭЪТИБОР КЕРАК

ТАШВИШЛИ СИГНАЛ

КОГОН. Бухоро областининг пахтани машинада териш билан шуҳрат қозонган районларидандир. Район пахтакорлари бу йил ҳам ялпи ҳосилнинг камида 50 процентини «зангори кема» бункеридан тўкишга аҳд қилишган. Бунинг учун техника етарли. Терим машиналарининг ўзи 100 тадан ошади.

Биз район ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи Фуат Маҳмудович Каримов билан суҳбатлашдик.

— Чеканка кечикибди-ку?

— Ҳа, бир оз.

— Ўт босиб кетган пайкаллар бор экан.

— Бор. Куч етишмаяпти.

— Чанқов ғўзалар-чи?

— Йўқ деёлмаймиз...

Фактлар қайсар бўлади. Шунинг учун ҳам бошлиқ мавжуд камчиликларни эътироф этди.

Район бўйича 8581 гектар ерга чигит экилган. Давлат омборига 17 минг тонна «оқ олтин» топшириш мажбурияти олинган. Республиканинг деярли ҳамма областларида бўлганидек, табиат Бухоро пахтакорларининг иродасини такрор-такрор синаб кўрди. Ҳали шамол, ҳали сел, ҳали ёмғир бўлиб кўп районларда чигит қайта экилди. Лекин Когон райони бу кутилмаган офатлардан ҳоли қолди. Чигит бир экилганича, ундириб олинди.

Шунга қарамасдан, районда ҳосил тақдири, машина терими учун катта ташвиш туғдирадиган камчиликларнинг бўлиши, ачинарли ҳолдир. 800 гектарча ердаги ғўза ҳали ҳам бегона ўтдан тозаланмаган. Натижада бу пайкаллардаги ғўзалар ўсишдан орқада қолиб кетяпти. Баъзи хўжаликларда суғорилган пайкаллар ўз вақтида культивация қилинмаганлигидан обидан ўтиб, қотиб ётибди.

Суғоришда ҳам хатоликка йўл қўйиляпти. Эгатларга сувни жилдиратиб оқизиш усулига кўп жойларда риоя қилинмаяпти. Бунинг оқибатида ҳар ер, ҳар ерда пайкаллар кўллатиб суғорилган.

Район хўжаликларида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг «Олимлар ва донгдор пахтакорларнинг ғўза парваришини кучайтириш тўғрисидаги тавсиялари ҳақида» чиқарган қарори ҳам, Сирдарё областидаги «Самарқанд» совхози коллективининг республикадаги барча пахтакорларга мурожаатида баён қилинган тадбирлар ҳам кенг ўрганилиб, қилинадиган ишлар режаси тузилган. Лекин булар қоғозда қолиб кетмаслиги керак.

Август — ҳосилга ҳосил қўшиш ойи. Август ойида ҳосил тақдири ҳал бўлади ва бу бизнинг қўлимизда, деб эътироф этишди район партия ва хўжалик ташкилотларининг раҳбарлари.

Шундай экан, «куч етишмайди» қабилидаги баҳонани кўнгилдан бутунлай чиқариб юбориб, жойларда ташкилий ишларни кучайтириш, меҳнат интизомини янада мустаҳкамлаш, юксак мажбуриятга яраша мўл ҳосил тўплаш учун ҳозирги ғанимат дамлардан усталик билан фойдаланиш зарур.

Р. РАҲМОНОВ,
Т. НАЗИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

ЎЗБЕК ПАХТАКОРЛАРИ ТОЖИКЛАР ДИЁРИДА

ДУШАНБА, 13 август. (**«Совет Ўзбекистони» махсус мухбиридан**).

Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик министри ўртоқ Н. Ж. Худойбердиев бошчилигидаги ўзбек пахтакорларининг ўзаро текшириш бригадаси бугун бу ерга келди. Делегация составида ЎзССР Қишлоқ хўжалик министрлиги агротехника бошқармасининг бош агрономи К. М. Куценко, Наманган область касаба союзлари Советининг раиси М. Эгамбердиев, Наманган районидаги «Москва» колхозининг бош агрономи Х. Исмоилов, Қашқадарё область Косон районидаги Энгельс номли колхоз раиси М. Хуррамов ва бошқалар бор.

Ўзбек пахтакорларининг ўзаро текшириш бригадаси шу куниёқ тўрт группага бўлиниб, республиканинг турли зоналарига жўнаб кетдилар. Улар олинган социалистик мажбуриятларнинг қандай бажарилаётганлигини текширадилар.

Т. УНАБОЕВ.

ҲАМКОРЛИК ВА БИРДАМЛИК УЧУН

ЕЛКАМА-ЕЛКА

Социалистик мамлакатлар Коммунистик ва ишчи партияларнинг Баёноти тинчликсевар халқларнинг кўнглидаги гап бўлди.

Бу тарихий ҳужжатдаги ҳаққоний фикрлар халқларнинг ҳаётий масалаларини тўғри ҳал қилишда, марксча-ленинча ғояларга асосланган дўстлик ва ҳамкорликларини ривожлантириш ва мустаҳкамлашда ғоят муҳим аҳамиятга моликдир.

Бизнинг партиямиз марксизм-ленинизм ғояларига, халқлар дўстлиги ғояларига ҳамиша содиқ бўлди ва содиқ бўлиб қолади.

Партиямиз теварагига маҳкам жипслашган, марксизм-ленинизм ғоялари билан суғорилган халқларимиз бундан буён ҳам интернационализмнинг музаффар байроғини баланд кўтарадилар. Халқларимизнинг коммунизм тантанасидан бўлак кураши, маслаги йўқ.

Биз совет диёрида коммунизм тўла ғалаба қозонгунга қадар куч ва ғайратимизни, иқтидоримизни аямаймиз.

Империалистлар ва уларнинг сотқин малайлари социалистик мамлакатлар ҳамдўстлигига раҳна сололмайди.

Марксизм-ленинизм ғоялари тантана қилади. Чунки бу ғояларнинг илдизи тинчликсевар, социализм-коммунизм қураётган, ўз миллий-мустақиллиги, озодлиги учун курашаётган халқларнинг юрагига, умидига томир отгандир.

Халқлар бир мақсад сари елкама-елка туриб курашар эканлар, бўрондек кучли, океандек қудратли бу дўстликни ҳеч [illegible] ва ҳеч нарса енга олмайди.

О. ШАРАФУТДИНОВ,
Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, ўқитувчи.

Бошланғич ташкилот — партиянинг асоси

МУСТАҲКАМ ТАЯНЧ

Бошланғич партия ташкилотлари коммунистик қурилишнинг хал қилувчи участкаларида иш кўради. Шунинг учун ҳам коммунизмнинг моддий техника базасини яратиш учун курашни тобора қизитиш, кишиларни тарбиялаш, омма орасида ташкилий-тарбиявий ишларни нечоғли юқори даражага қўйилганлигига боғлиқдир.

КПССнинг тарихий XXIII съездидан кейин бошланғич партия ташкилотларининг ишлаб чиқаришдаги роли, коммунистларнинг активлиги ва етакчилиги анча ошди. Шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилотларининг фаолияти билан малакали шуғулланадиган бўлиб қолди. Ҳозир шаҳарда 157 бошланғич партия ташкилоти ва уч партия комитети бўлиб, булар ҳисобида қарийб 3700 коммунист бор. Партия комитетлари ва йирик партия ташкилотлари қошида 40 цех партия ташкилоти ва 38 та партия группалари ҳам ишлаб турибди. Партия ташкилотининг бу қуйи звенолари ўз ишларини коммунистларнинг катта ва жанговар отрядига таянган ҳолда олиб бормоқда.

Бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлик қобилияти, оммани янги зафарлар сари етаклай олиши ташкилот секретарига бевосита боғлиқдир. Агар улар сиёсий жиҳатдан етук, принципиал, ташкилотчи, камчиликларга муросасиз бўлсалар, жойларда юз берадиган нуқсонларнинг олди олинаверади, коллективнинг ютуғига ютуқ қўшилаверади. Ана шунинг учун ҳам шаҳар партия комитети секретарлар танлашга катта аҳамият бермоқда. Сўнгги йилларда бошланғич партия ташкилотининг секретарлигига ишбилармон, оммани олға етаклаш қобилиятига эга бўлган кадрлар сайланди. Мавжуд 157 бошланғич партия ташкилотлари секретарларининг 85 проценти олий, тўлиқсиз олий ва ўрта маълумотга эга.

Шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилотларига раҳбарлик қилиш жараёнида партиявий ишнинг янги ва ҳаётда синовдан ўтган, такомиллашган форма ва методларидан фойдаланмоқда. Сўнгги йилларда перспектив план асосида иш кўрадиган бўлдик. Бу план бир йил мобайнида амалга ошириладиган тадбирларни ўз ичига олган бўлиб, бу амалга ошириладиган тадбирларни олдиндан пухта тайёрлаш имкониятини яратади. Шуниси қувончлики, партия комитети, аппарат ходимлари, секретарлар, бўлим мудирлари, инструкторлар ташкилотларга тез-тез чиқадиган, бошланғич партия ташкилотлари секретарларига яқиндан ёрдам берадиган, кўпроқ ташкилотчилик ишлари олиб борадиган бўлдилар. Бирон масала бўйича камчилик содир бўлса, уни жойида тузатиш тадбирларини кўриш ва бу соҳада бошланғич партия ташкилотларига амалий ёрдам кўрсатиш яхши натижа бермоқда. Ташкилотчилик иши кучайтирилгач, мажлислар сони камайди, бу эса кишиларнинг қимматли вақтларини беҳуда кетишига йўл қўймайди.

Бундан беш-олти ой илгари Косон нефт-газразведка экспедициясида иш унча юришмади. Пармалаш таннархи ошиб кетди, бу соҳадаги белгиланган планлар бажарилмади, коллектив орасида интизом сусайди. Албатта, бу ҳол партком диққатини тортди. Шундан сўнг партком аъзолари кўчма мажлис ўтказишга, аҳволни пухта ўрганиб экспедициянинг ўзида муҳокама қилишга қарор қилишди. Бу масалани тайёрлашда трест мутахассислари, партком аъзолари, халқ контроли группаси аъзолари актив қатнашдилар. Кенгайтирилган кўчма мажлисга цех партия ташкилоти аъзолари, участка бошлиқлари, мастерлар, қўшни ташкилот вакиллари ҳам таклиф этилди. Сўзга чиққан ўртоқлар цех партия ташкилоти секретарларини ҳам, бошлиқ ва бош инженерни ҳам қаттиқ танқид қилдилар. Йўл қўйилган хатоларнинг олдини олиш йўлларини самимий кўрсатиб бердилар.

Энди аҳвол бошқача. Экспедиция трест ташкилотлари орасида ҳар тарафлама пешқадам. Ярим йиллик план муваффақиятли адо этилди, таннарх камайтирилиб, қўшимча фойда олишга муяссар бўлишди. Цех партия ташкилотининг секретари Ф. Жўраев партия ташкилоти ишининг якунларини мунтазам равишда таҳлил қилиб, ишлаб чиқаришнинг қолоқ соҳаларини ўрганиб, ички резервларни қидириб топишга барча коммунист ва активларни сафарбар қилолди.

Шаҳар партия комитети пленумларидан бирида партия XXIII съезди қарорлари ва КПСС Устави асосида коммунистларнинг масъулияти, ташаббускорлигини ошириш масаласи муҳокама қилинган эди. Ўнлаб коммунистлар сўзга чиқиб, ўз мулоҳазаларини айтишди.

Коммунистнинг масъулияти, бошланғич партия ташкилотларининг вазифалари, партия топшириғи, коммунистларнинг ўқуви ҳақида қимматли фикр ва мулоҳазалар ўртага ташланди. Коммунистнинг ҳаёт қонуни ҳисобланган партия Устави талабларини бажаришга даъват этдилар. Йиғилишда шаҳар коммунистлари олдида турган шарафли вазифаларни бажаришга қаратилган тадбирлар белгиланди. Партияга қабул қилиш, партия сафларини ўстириш, сиёсий агитация ва тарбиявий ишлар соҳасидаги муҳим вазифаларни кўрсатиш билан бирга, хўжалик ва сиёсий ишларни бажаришдаги камчиликлар ҳам айтилди. Шаҳар партия комитети адресига ҳам танқидий фикрлар билдирилди. Айниқса, кадрларни танлаш, жойлаштириш, тарбиялаш соҳасида кўп гап бўлди. Ана шундан кейин бошланғич партия ташкилотларининг диққат эътибори хўжалик вазифаларини муваффақиятли бажаришга, кишиларни коммунистик руҳда тарбиялашни кучайтиришга қаратилди. Партия ташкилотлари иқтисодий ва сиёсий масалалар билан чуқур шуғулланадиган бўлди. Партия ташкилотларининг йиғилишларида ва бюро мажлисларида маҳсулот ишлаб чиқаришни кун сайин ошира бориш, сифатини яхшилаш, таннархни арзонлаштириш, рентабелликни таъминлаш кенг муҳокама қилинадиган бўлди.

Бошланғич партия ташкилотларининг ишчанлиги, жанговарлиги кўп жиҳатдан уларнинг етакчилари — секретарларнинг қобилиятига, маҳоратига боғлиқ. Шунинг учун ҳам шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилоти секретарларининг билимдон бўлиши, сиёсий ва ғоявий жиҳатдан чиниқиши учун қатор тадбирларни амалга оширяпти. Улардан бири секретарлар ўқувидир. Шаҳарком қошида бошланғич партия ташкилотлари секретарларининг доимий ишлаб турувчи йиллик семинари ташкил этилди. Семинар машғулотлари ҳар ойда бир марта ўтказилади. Цех партия ташкилотлари секретарларининг семинари эса кварталда бир марта, партия группалари етакчиларининг семинари бир йилда икки марта ўтказиляпти. Семинар машғулотларида назарий лекциялар билан бир қаторда тажриба алмашувлар ҳам бўлади.

Ўзларининг илғор тажрибаларини сўзлаб берган Қарши тикув фабрикаси партия ташкилотининг секретари Ф. Солихова, ёғ заводи бошланғич партия ташкилотининг секретари Р. Аглеев «Қаршинефтгазразведка» тресті партиякоми секретари Қодиралиев ва бошқа ўртоқларнинг суҳбатлари семинар қатнашчиларида катта таассурот қолдирди.

Биз асосан шаҳар партия ташкилотларининг ибратли ишлари ҳақида гапирдик. Лекин, бу, бошланғич партия ташкилотлари фаолиятида камчиликлар йўқ деган маънони англатмайди. Айрим бошланғич ташкилотлар коммунистларнинг ишлаб чиқаришдаги авангардлик ролини ошириш, уларнинг иқтисодий жиҳатдан билимдон бўлишига етарли эътибор бермайди. Баъзи бошланғич партия ташкилотларида партия йиғилишлари ўз вақтида ўтказилмайди. 140-автобаза, область маданият ва алоқа бошқармалари, пахтачилик тресті ва бошқа бошланғич партия ташкилотлари шулар жумласига киради. «Қаршистрой»нинг механизациялашган ишлар бошқармаси, 13-қурилиш трестининг 1-қурилиш монтаж бошқармаси, уй қуриш комбинати каби корхона ва муассасаларнинг бошланғич партия ташкилотларида КПСС сафини ўстиришга яхши эътибор берилмаяпти. Шаҳар партия ташкилоти бундан буён мустаҳкам таянчимиз — бошланғич партия ташкилотларининг фаолиятини кучайтириш, уларнинг умумий ишимизга қўшадиган ҳиссасини ошириш борасида ташкилий-тарбиявий ишларни янада кучайтираверади.

Қ. РАҲИМОВ,
Қарши шаҳар партия комитетининг иккинчи секретари.

МОЛЛАР ДАЛАДА СОТИЛАДИ

Ўзбекистон кооператорлари пахта терими даврида қишлоқ меҳнаткашларига сотиладиган саноат молларини ташиб келтира бошладилар. Молшунослар яқинда колхоз ва совхозларда бўлиб, деҳқонларнинг талаб ва эҳтиёжларини ўргандилар.

Пахтакорлар кўп миқдорда юқори сифатли шойи ва жун газлама, Москва, Ленинград, Тошкент фабрикаларида тикилган тайёр кўйлак ва пойафзал оладилар. Қишлоқ харидорларига кўп миқдорда велосипед, мотоцикл, холодильник, кир ювиш машиналари, хилма-хил электр ва хўжалик асбоб-ускуналари жўнатилмоқда, пахтакор ва механизаторлар учун беш мингта кутубхонача тўпланмоқда. Ўзбекистон фабрикалари дала шийпонларидаги ошхоналар ва болалар боғчалари учун мебель ва инвентарь комплектларини ишлаб чиқардилар.

Далада савдо-сотиқни қандай қилиб яхшироқ уюштириш мумкин. «Ўзбекбирлашув» правлениеси пахтакор бригадаларининг дала шийпонларида сотувчиси ишлайдиган уч мингта қўшимча дўкон очиш тўғрисида қарор қабул қилди. Қарийб икки минг кўчма магазин теримчиларга хизмат қилади, минглаб кўчма дўконлар далаларга чиқади. Мороженое, кондитер маҳсулотларини далага етказиб бериш кўзда тутилади. Бригадаларни тайёрлов пунктлари билан боғлайдиган автомобиль йўлларида эса юзлаб янги чойхона ва миллий ошхоналар очилади. (ЎзТАГ.).

МАГАЗИН ВА ОШХОНАЛАР КЎРИГИ

Ўзбекистоннинг умумий овқатланиш корхоналари, матлубот кооперациясининг бутун қишлоқ савдо тармоғи В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланиб ишлаб чиқариш юқори маданияти учун бутуниттифоқ кўрик-конкурсига қўшилдилар. СССР Министрлар Совети билан ВЦСПС эълон қилган бу кўрик якунлари келаси йил бошларида чиқарилади.

Кўрик-конкурсдан мақсад — қишлоқ меҳнаткашларига хизмат қилиш ишини янада яхшилаш резервларини қидириб топишдан иборат. (ЎзТАГ).

САМАРҚАНД САҲИФАЛАРИ

САМАРҚАНДНИНГ 2500 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Самарқанд аҳолисининг чет эл босқинчилари ҳукмронлигига қарши олиб борган курашлари Ўрта Осиё халқлари жанговар тарихининг энг ёрқин саҳифаларини ташкил этади. Жаҳоннинг фотихи Искандар, Шарқ ва Ғарбнинг кўпгина мамлакатларида даҳшат солган араб, мўғул истилочилари, ҳатто Чингизхон ҳам Самарқанд халқининг қаҳрамонлигига тан берган эди.

Чингизхон истилоси Ўрта Осиё халқлари бошдан кечирган фожиалар ичида энг даҳшатлиси эди. Қирғинбаротга учраган, хокитуроб Самарқанд аҳолисининг 20-25 процентигина қолади, холос. Чингизхон қирғинидан сўнг одамлар ҳозирги Афросиёб харобалари ўрнидаги шаҳарнинг марказий қисмларини секин-аста ташлаб кетишади. Кейинроқ Амир Темур фармони билан 1370 йилда бино қилинган девор ичидаги шаҳарда яшай бошлайди. Аммо XIV аср ўрталарида ҳам шаҳар тиклана олгани йўқ эди.

Бунинг устига XIV асрнинг ўрталарида Ўрта Осиёнинг сиёсий вазияти ғоятда оғирлашади. Еттисув ва Шарқий Туркистоннинг катта қисми мўғулларнинг дуғлат қабиласидан чиққан амирлар қўл остида мустақил бўлиб, «Мўғулистон» номи билан аталади. Ижтимоий ва иқтисодий ҳаёт ҳақида тубан тушунчаларга эга бўлган турк-мўғул ҳарбий кўчманчи аристократияси Мовароуннаҳр каби қўшниларига ҳужумлар қилиб, гоҳо ўз чегараларини кенгайтирар ҳам эдилар.

Мовароуннаҳрда эса XIV асрнинг 50—60 йилларида феодал тарқоқлиги ғоятда кучаяди, тўхтовсиз, ўзаро қонли урушлар авж олади, булар ҳали Чингизхон истилосининг ҳалокатли оқибатларини бартараф қилолмаган мамлакатнинг хўжалик ва маданий ҳаётига қақшатқич зарба берди. Ўша замон муаллифи Шарофиддин сўзи билан айтганда «Чиғатой улусидаги хараж-марaж (анархия) сабабидан бало олови баланд кўтарилди, — фитна ва даҳшат шуҳрат топди. Бечора раиятлар урушлар ташвишига мубтало бўлиб, паришонликка учраб қолдилар». Савдогар, бой ҳунармандлар ва бошқа шаҳар табақаларининг манфаатлари ҳам истилочи мўғул анъаналаридан воз кечмаган кўпчилик турк-мўғул аристократияси томонидан инкор қилинмоқда эди. Бу уларнинг Амир Қозоғон (1347—1357) вафотидан кейин пойтахтни Мовароуннаҳрнинг ўз ўтмиши билан машҳур бўлган марказий шаҳри Самарқандга кўчиришга кўрсатган қаршиликларида ҳам кўринади. Амир Қозоғоннинг Ҳирот амирига қарата «Тожикларнинг истиқлол хаёлини қилишга қандай ҳақлари бор экан» деб қилган даъвоси маҳаллий халқнинг нақадар таҳқир қилинганини, хўрланганини, ҳақорат қилинганини очиқ кўрсатмоқда.

Бунинг устига 60 йилларда Мўғулистон амирларининг Мовароуннаҳрга катта талончилик ҳужумлари кучаяди. Мўғул аскарлари билан қатор қаттиқ жанглар бутун Мовароуннаҳр бўйлаб, ҳатто ҳозирги Афғонистон тупроғида ҳам давом этади. Айрим жангларда Мовароуннаҳр амирлари, иккинчи бирларида мўғул амирлари ғалаба қозонадилар. Буларнинг ҳар бирида халқ таланар эди. Ниҳоят Мовароуннаҳр ҳукмдори Амир Ҳусайн ва унинг иттифоқчиси, Барлос уруғининг бошлиғи катта ҳарбий ва сиёсий талант эгаси, ғоятда жасур Темур 1365 йилда Лой мавзуида (Оҳангарон ёки Чирчиқ водийсида) бўлган сўнгги жангда кўп сабабларга кўра кўчманчи мўғул аскарларидан енгилиб, Мовароуннаҳр халқи тақдирини ёвуз душман «марҳамати»га ташлаб қочадилар.

Бу, деворсиз, дарвозасиз ярим хароба Самарқанд аҳолисининг замоннинг бутун машаққат ва кулфатларига, хору зорликларига қарши ғазабининг портлашига баҳона бўлди. Шаҳар халқи актив равишда қўзғолон кўтаради.

Аввало, қўзғолончилар Амударёнинг жанубига қараб қочган амир Ҳусайн билан Темур кетидан ҳеч қандай тўсқинликсиз Мовароуннаҳрнинг ичкари томонларига юради. Улар босган изини дўзахга айлантирган мўғул босқинчиларининг ҳужумларига хотима бериш учун бош кўтардилар.

Жуда эҳтиётлик билан ташкил қилинган мудофаа ва шаҳар аҳолисининг жасурона кураши натижасида икки кунлик қонли, даҳшатлик жангларда қутурган мўғул аскарлари тормор қилинади. Бу зарбадан сўнг мўғуллар узоқ вақтлар Мовароуннаҳрга оёқ боса олмайдилар. Бутун мамлакат халқи мўғуллар талон-торожидан ва уларнинг янги ҳужумларидан қутуладилар.

Сарбадорлар ҳаракати XIV асрнинг 30 йилларида Хуросонда кўтарилди. Бу ҳаракат ўзининг синфий моҳияти билан мазлум, хўрланган деҳқонлар, ҳунармандлар, умуман шаҳарнинг қуйи табақа аҳолисининг катта ҳаракати эди.

Хуросон сарбадорлари Эроннинг шимолий томонидан кўп шаҳар ва қишлоқларни ўз ичига олган территорияни ишғол қилиб унда бир давлат туздилар. у 45 йил (1336—1381) яшайди. Маркази Сабзавор шаҳри эди. Бу давлатнинг ўзига хос бир қанча хусусиятлари бор эди. Сарбадорлар давлати бошида кўпинча мўғуллар ҳукмронлигидан норози бўлган маҳаллий майда ер эгалари вакиллари («сарбадорларнинг аъёнлари») турардилар. Улар династия тартибини тузмадилар.

Мовароуннаҳр меҳнаткашлари Хуросон воқеаларидан хабардор эдилар. Хуросон сарбадорларининг ютуқлари ҳақидаги овозалар Эроннинг узоқ вилоятлари ва Мовароуннаҳрда кенг тарқалган эди. XIV асрнинг 30 йилларидаёқ Хуросон қўзғолончиларининг кўп шаҳар ва қишлоқларда ташвиқот олиб борган раҳбарларидан бири Шайх Ҳасаннинг Термизга келиб ташвиқот ва тарғиботлар ўтказгани бунинг яққол мисолидир.

Самарқанд сарбадорлари 1365 йилнинг кузидан бошлаб 1366 йилнинг кўкламигача қадар Самарқандда ҳукуматни қўлларида сақлаб, бир қиш давомида ўз душманларига қарши шафқатсиз курашдилар. Ҳаракатга шаҳарнинг Мавлонозодалар каби юқори табақа вакиллари ҳам қатнашган. Лекин булар кўп ўтмай меҳнаткаш қўзғолончилар ишига хоинлик қиладилар. Бу хоинлик ҳаракатнинг тезроқ емирилишининг ҳам асосий сабабларидан эди.

Амир Ҳусайн билан Темур қишда мамлакатнинг жанубий вилоятларида юриб, сарбадорлар ҳақида маълумотлар олиб турадилар. Кўкламга чиқиш билан Самарқандга келиб ҳийла-найранг ишлатиб сарбадорларнинг ҳақиқий раҳбари Абубакр Калави Наддофни актив қўзғолончилар билан бирга шаҳар атрофидаги Конигил мавзуига — ўз ҳузурларига чақириб хоинона ўлдирадилар. «Мискинлар у хиёнатчи мўғулнинг (Амир Ҳусайннинг) эркалатишига ишондилар» деб ёзган эди Абдураззоқ Самарқандий. Қўзғолон бостирилади. Фақат қўзғолон ишларига хоинлик қилган Мавлонозода кабилар амирлар қирғинидан қутулиб қоладилар. Бу факт, яъни Темур ва Ҳусайн бошлиқ маҳаллий феодал доираларининг қўзғолончиларга ёндошган юқори табақа вакилларининг ёрдами билан халқ қўзғолонига берган қақшатқич зарбалари ва қайтадан ҳукмронликка келишлари қўзғолоннинг халқчиллик моҳиятини кўрсатади. Самарқанд сарбадорлари ҳаракати, бутун Мовароуннаҳр аҳолисининг қўзғолон ҳолатида бўлишига қарамай, мамлакат бўйлаб кенг ёйилмади.

Самарқанд қўзғолони бостирилди. Сарбадорлар, шу жумладан Самарқанд қўзғолонининг аҳамияти катта. У мўғуллар ҳукмронлиги, босқинчилар анъаналарининг кўп томонлари ва чет эл зулмига қақшатқич зарба берди. Бу ҳаракат маҳаллий феодал доираларига ҳам зарба етказди. Ниҳоят мамлакатнинг чет эл зулми асоратидан қутулишидан сўнг юз берган ўрта аср маданиятининг яъни Мирзо Улуғбек ва Алишер Навоийлар замони маданиятининг ривожланишини таъмин этган асосий омиллардан бири бўлди.

Р. НАБИЕВ,
тарих фанлари доктори.

Олий ўқув юртларига кириш имтиҳонлари давом этяпти. Андижон чет тиллар институтига 800 га яқин ариза тушган эди. Уларнинг кўпи қишлоқ ёшларидан. Суратда: Абитуриентлар имтиҳон топшириш олдида.

Р. Ашуров фотоси.
(ЎзТАГ фотохроникаси).

КЎКОРОЛ ЎЗЛАШТИРИЛМОҚДА

«Узглавводстрой»да илғор бўлган Тошкент сув омбори қурилиш-монтаж бошқармасининг коллективи Кўкорол қўриғига ҳужум қилмоқда. В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига бағишланган меҳнат вахтаси ишчиларга янги муваффақият келтирди. Етти ойлик топшириқ анча ошириб адо этилди, ишларнинг таннархи 16 процентга камайтирилди, пландан ташқари кўп фойда олинди. Қақраб ётган даштда чигит экиш ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларини экиш учун яна 255 гектар ер ўзлаштирилди.

Кўкорол қўриғини ўзлаштираётган 2-қурилиш участкасининг коллективи бу ерда гидротехника қурилмалари бўлган кенг ирригация шохобчасини барпо этди. Ана шу ишларни бажариш жараёнида қарийб 4,4 минг кубометр тупроқ қазилди, иншоотларга 16,6 минг кубометр бетон ва темир-бетон ётқизилди. Кўкорол посёлкаси тез қад кўтармоқда. Посёлкада пахтакорлар ва чорвадорлар учун шинам ва обод уйлар бор. Квартираларда эса, электр чироғи, водопровод, радио мавжуд. (ЎзТАГ).

ИККИ ҚЎЛИ КЎКСИДА

Тунов куни гапдан-гап чиқиб суҳбат мавзуи эл олқишига сазовор бўлаётган савдо ходимига бориб тақалди. Шунда Андижон «Горпромторг»ининг директори, Совет Иттифоқи Қаҳрамони Сулги Лутфуллин шаҳардаги «Ямбол» совғалар магазинининг мудири Авазбек Исмоиловнинг номини тилга олди.

— Одоб бобида Авазбекнинг олдига тушадигани йўқ, — деб гап бошлади директор, — камтар, ҳалол-пок одам. Оддийлик ва одамийликда тенги йўқ. Танишни ҳам, нотанишни ҳам илиқ қарши олади. Икки қўлини кўксига қўйиб: «Бизга хизматлари борми?» деб туради. Биз учун энг муҳими ҳам шу. Уни фақат Андижон шаҳридагина эмас, балки қардош Болгариянинг Ямбол округида ҳам кўпчилик танийди, номини ҳурмат-эҳтиром билан тилга олади. Биз уни «Савдо аълочиси» значогига тавсия этдик. Кези келганда, шу киши ҳақида газетада икки оғиз ширин сўз айтилса, бошимиз кўкка етган бўларди...

Директорнинг бу гапи бизга бир воқеани эслатди.

1964 йилнинг сентябрь ойи эди. «Ямбол» совғалар магазинининг очилганига тўрт ой бўлган. Андижонга болгариялик дўстлар келиб қолишди. Азиз меҳмонлар биринчи бўлиб «Ямбол»га боришди. Магазиндаги саранжом-саришталик, озодаликни кўриб қувонишди. Магазин мудири Авазбек Исмоиловни чин юракдан табриклаб, магазиннинг эсдалик дафтарига қуйидаги сатрларни ёзиб қолдиришди:

«Андижонда «Ямбол» магазинининг очилиши биз учун жуда ёқимли. Унинг яхши жиҳозланганлиги, совғаларга бойлиги, ходимларининг самимийлиги ёқди. Бу магазин Андижон халқи билан Ямбол округи халқи ўртасидаги абадий ва бузилмас дўстликнинг рамзи бўлиб қолади.

Ямбол округ делегацияси».

Мана, ўшандан бери орадан тўрт йил ўтди. Ҳар йили келадиган делегация албатта, шу магазинга кириб, Авазбек Исмоиловни сўрайди. Чет эллик меҳмоннинг эшикдан сўраб кириши қандай яхши!

Авазбек билан суҳбатлашиб ўтириб, ана шуларни ўйладим.

— Савдо системасига қадам қўйганимга саккиз йил бўлди. 10-синфни битириб, шаҳардаги биринчи магазинга оддий сотувчи бўлиб ишга кирдим. Шу оддийгина касбим шунчалик обрў келтиради, деб сира ўйламагандим. Ишга илк бор қадам қўйган кунимданоқ бу касбга меҳрим тушиб қолди. Югуриб-елиб ишладим. Сотувчилик санъатини эгаллашга интилдим. Муомала маданиятини ўргандим. Бу магазинда тўрт йил ишладим. Сўнгра 2-магазинга бош сотувчи қилиб ўтказишди.

Ишлаб туриб Тошкент савдо техникумини сиртдан битирдим. Кейин Самарқанд савдо институти сиртқи бўлимига ўқишга кирдим. Ҳозир институтнинг охирги курсида таълим оляпман.

Авазбек гапини тугатган ҳам эди, сотувчи қиз «Таклиф ва шикоятлар дафтари»ни кўтариб кириб келди. Авазбек дафтарни менга узатаётиб қўшиб қўйди. «1964 йили «Ямбол» магазинига мудирликка ўтказишди. Қўлимдан келганча бурчимни бажаряпман. Товар обороти планини бажариб турибмиз. Шу йилнинг олти ойида пландан ташқари 20 минг сўмлик савдо қилдик. Июль ойи планини ҳам муваффақиятли якунладик. «Тўйга бораётувчи эдик, яхши совға тайёрлаб беринг, дейишади. Харидорнинг дидига мос совға ҳозирлаб берамиз...»

«Таклиф ва шикоятлар дафтари»ни варақлаймиз. Унда харидорларнинг фақатгина миннатдорчилик сўзлари битилган. Биронта шикоят йўқ.

«Совғалар магазинининг коллективига яхши хизмати ва хушмуомаласи учун миннатдорчилик билдирамиз.

6-экспедиция ишчилари».

«Биз Самарқанд қишлоқ хўжалик институтининг студентлари совғалар магазинининг ишидан хурсандмиз. Сотувчилар, айниқса Мирзабоеванинг ширин муомаласидан миннатдормиз. Уларга ташаккуримизни билдирамиз.

Исҳоқов, Ҳожиев».

Дафтарда бундай илиқ сўзларни кўплаб ўқиш мумкин. Уларнинг ҳаммаси Авазбек Исмоиловнинг ишига берилган юксак баҳодир. Бу, савдо ходими учун катта мукофот.

Авазбек «Горпромторг», шаҳар комсомол комитети ва область савдо бошқармасининг қатор ёрлиқлари билан тақдирланган. Дилкаш йигит ана шу мукофотларга яраша хизмат қилиб, харидорлар ҳурматига сазовор бўлмоқда.

А. ҚУРОНБОЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ХАЗИНА ИЗЛОВЧИЛАР

«Қаршинефтегазразведка» трестининг коллективи ўтган йили қўлга киритган ютуқлари эвазига СССР ва республика геология министрликларининг фахрий ёрлиқлари ва пул мукофотига сазовор бўлган эди. Улуғвор беш йилликнинг учинчи йили топшириқларини ҳам муддатидан олдин ошириб бажариш учун трестнинг инженер-техник ходимлари, пармачи усталар, хизматчилар ўз олдиларига қўйилган вазифаларга ижодий ёндошмоқдалар, иш унумини ошириш, мамлакатимиз халқ хўжалиги учун қимматли хомашё қидиришни изчил давом эттириш йўлида тинмай ишламоқдалар.

«Қаршинефтегазразведка» трестининг ташкил этилганига ҳали унчалик кўп вақт бўлгани йўқ. Трест коллективи бундан олти йил муқаддам Қарши чўлида қидирув ишларини бошлаб юборган эди. Шу муддат ичида ер ости бойликларини изловчилар кўплаб нефть ва газ запасларини аниқлаб, уларни ишга туширишди. Трест коллективи 300 минг метрдан ортиқ пармалаш ишларини бажариб, чўл бағрида 40 дан ортиқ жойда нефть-газ манбаларини излаб топди. 120 дан ортиқ нефть ва газ қудуқларини пармалади. Бу табиий бойлик запаслари Шимолий ва Жанубий Муборак, Қорахитой, Помуқ, Одамтош ва Қултоқ деб номланган участкалардадир.

Ўтган йили Одамтош ва Қорахитой экспедицияларининг коллективи нефть запасини бирнеча миллион тонна, газ запасини эса — 18,5 миллиард кубометр миқдорида аниқлаган эдилар. Бу экспедиция коллективлари ҳар бир метр пармаланган қудуқ ҳисобига 275,4 тонна қимматбаҳо ёқилғи излаб топдилар. Бир тонна ёқилғининг таннархи эса 84 тийинни ташкил этади. Бу рақам мамлакат бўйича энг яхши кўрсаткич ҳисобланади.

Трест коллективи беш йилликнинг учинчи йилида катта ният билан ишламоқда. Бу йил 55 минг метр чуқурликдаги нефть ва газ қудуқлари пармаланади, Қултоқ участкасида 7 миллиард, Помуқда — 8 миллиард, Қорақум ва Сарича участкаларида 1 миллиард кубометр газ запаслари аниқланади ва кувурлар орқали мамлакатимизнинг турли шаҳар ва қишлоқларига оқади. Бундан ташқари Нишон, Жанубий-Оқтепа, Қамаши, Тумбулоқ ва Қўнғиртовда топилган газ запаслари миқдори аниқланади. Шу йил ичида геолог ва қидирувчилар Помуқ ва Қултоқ массивларида қидирув ишлари кўламини кенгайтиряптилар. Барча ишлаб чиқариш участкаларида, пармаловчи бригадаларда социалистик мусобақа асосида иш кўрилаётир. Материал ва меҳнат ресурсларидан унумли фойдаланиш, ишлаб чиқариш фондларини тежабтергаб ишлатиш ўз самараларини бермоқда. Ҳар бир станокнинг ойлик иш ҳажми 220 метрдан 253 метрга ўсди.

Трест коллективи шу йилнинг ўтган олти ойи ичида 1 миллиард кубометр ўрнига 2.5 миллиард кубометр газ запаси қидириб топди. Ер ости хазиналарини қидирувчилар Қултоқ участкасида йирик «зангори ёқилғи» конини аниқладилар. Помуқда махсус нишаб йўналишдаги пармалаш ишларини амалга оширдилар. Жанубий Оқтепа участкасида эса қидирув ишлари бошлаб юборилди. Трест коллективи беш йилликнинг учинчи йили биринчи ва иккинчи кварталларида эришган муваффақиятлари учун юксак тақдирланди. Корхонага СССР Геология министрлиги ва ВЦСПСнинг Кўчма Қизил байроғи ҳамда қиммат баҳо мукофотлар берилди.

П. ГАДОЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Д О Н — К О Н

ОМБОР ДОНГА ТЎЛЯПТИ

Қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил етиштириш — деҳқонларимизнинг олижаноб мақсади. Ҳар бир деҳқон шу йўлда тинмай курашади, не-не машаққатларни енгади. Агротехника тадбирларини изчил амалга оширади. Ҳар йилдагидек ғаллакорларимизнинг бу йилги меҳнати ҳам зое кетмади. Барча майдонларда ғалладан кутилганидан ортиқ ҳосил етиштирилди.

Лекин иш бу билангина тамом бўлмайди. Даладаги бойлик нест-нобуд қилинмай ўз вақтида йиғиштириб олинганидан кейингина бойликка-бойлик қўшилади, омбор донга тўлади. Бу эса кўпроқ комбайнчиларнинг ғайрат билан ишлашларига, агрегатлар қувватидан тўла ва унумли ҳамда оқилона фойдалана билишларига боғлиқдир.

Совхозимизнинг ҳар бир комбайнчиси буни обдон тушунади. Шунинг учун ҳам коллективимиз ўрим-йиғимнинг дастлабки куниданоқ далаларда фидокорона меҳнат қила бошлади. Ғаллазорларда 52 та комбайн унумли ишлаб турибди. Ҳар бир комбайн билан кунига белгилангачидан анча кўп майдондаги ғалла ўриб-йиғиб олиняпти. Ҳамманинг диққат-эътибори ўтган йили кузда ва бу йил баҳорда 20850 гектар лалмикор ерга экилган арпа ҳамда буғдойни тезроқ ўриб-йиғиб олишга қаратилган эди. Моҳир комбайнчи Н. Менко бир қўли Улуғ Ватан урушида майиб бўлганлигига қарамасдан, кунлик топшириқни қарийб икки баравар бажаряпти.

Совхозимиз бўйича беш йилликнинг учинчи йилида ҳар гектар лалмикор ердан 8 центнердан дон йиғиштириб олиш планлаштирилган эди. Хўжалигимиз ишчилари даладаги ҳосилни чамалаб кўриб, гектаридан 10 центнердан дон йиғиштириб олишга сўз беришди. Далаларимизда бу юксак мажбуриятнинг ошириб бажарилишини таъминлайдиган даражада ҳосил етиштирилди. Бу ҳосилнинг бир қисми ҳали далаларда турибди. Комбайнчиларнинг олижаноб мақсади — ғалланинг бир бошоғини, доннинг бир донасини ҳам нобуд қилмасдан, қисқа вақт ичида йиғиштириб олиш, Ватанга ҳар йилдагидан кўпроқ дон топшириш, хўжалик омборини донга, уруғлик фондига тўлдириш, эҳтиёт фондини етарли жамғариб қўйишдан иборатдир. Биз бунга сўзсиз эришамиз.

Ҳозир асосий майдондаги ғалла ўриб-йиғиб олинди. Лалмикор деҳқончилик шароитида донни август ойи охирларида экиш талаб этилади.

Шунга кўра совхозимизда ғалладан тўла равишда бўшаган ерлар чуқур ҳайдаляпти. Бунинг учун бир неча ҳайдов тракторлари ажратилган. Техника энг яхши механизаторларга ишониб топшириб қўйилган.

И. СОБИРОВ,
Сирдарё областидаги «Ховос» совхозининг комбайнчиси.

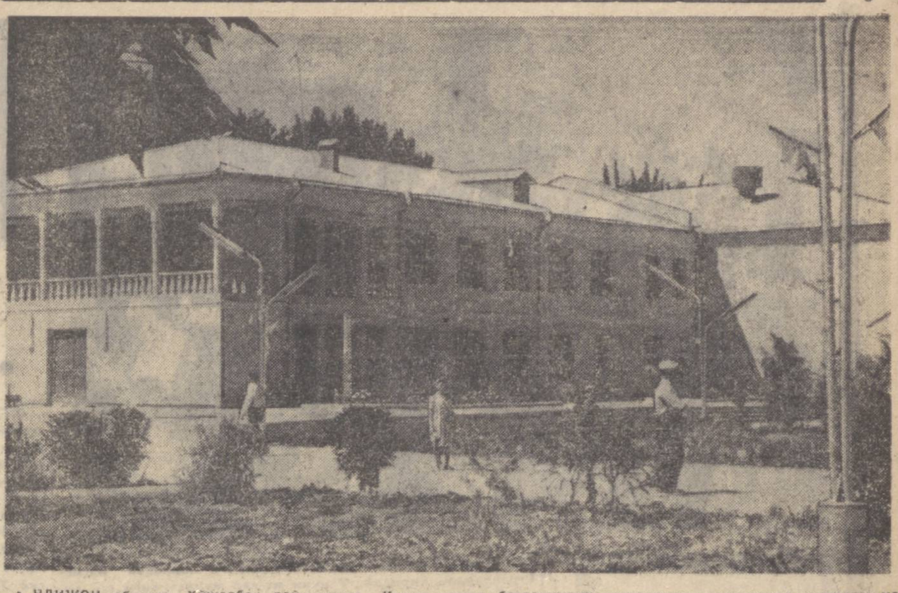

Андижон область, Хўжаобод районидаги Киров номли боғдорчилик совхозининг марказида қурилган маданият саройи яқинида фойдаланишга топширилди.
А. Воробаев фотоси.

АЛИШЕР НАВОИЙНИНГ 525 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

БАДИЙ ҲАЙКАЛ

Уйғун ва Иззат Султоннинг «Алишер Навоий» пьесаси жаҳон адабиётининг нуроний сиймоси Навоий образини яратишда драматургиямиз тарихида янги саҳифа очди. Асар бу соҳада санъаткорларимизга қарийб чорак асрдан бери ёрқин бадиий намуналардан бири бўлиб келяпти ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Давлат ва халқ ўртасидаги муносабат, меҳнаткаш омманинг жамиятдаги роли ва тақдири проблемаси бу асарнинг ғоявий мазмунини ташкил қилади. Навоийнинг ҳаёти ва фаолиятида давр руҳи мужассамлантирилади. Унинг илғор идеаллар учун олиб борган кураши. Навоий гуманизмининг социал трагедияси ва фожиани туғдирган омиллар очиб берилади.

Пьесада Ҳусайн ва Ёдгорнинг тож-тахт учун ўзаро курашлари Навоий характери ривожининг биринчи этапини кўрсатишга асос қилиб олинади. Алишернинг адолатсизликлар ҳақида фақирлар шикоятини эшитиши, султон Ҳусайн салтанатини мустаҳкамлаш йўли билан бундай адолатсизликларга хотима бериш мумкин деб ўйлаши, шу сабабли, бутун куч-қувватини Ёдгор ҳужумини узил-кесил бартараф этишга сафарбар қилиши сингари фактларда унинг дунёқараши ва гуманизмининг чекланганлиги, шоир идеали билан реал ҳаёт ўртасида кескин зиддиятлар мавжудлиги кўрсатилади. Унинг характери шу зиддиятлар, шу социал жанглар алангасида чиниқа боради. Асарнинг асосий конфликти шу муаммони ҳал қилишга қаратилган. Ҳусайн ва Алишер билан Ёдгор ўртасидаги зиддиятга асосланган ёрдамчи конфликт Навоий билан Мажддиддин ва унинг тарафдорлари орасидаги бош конфликт тараққиётида дастлабки босқич ҳисобланади.

Авваллари Навоий таъсирида бўлган Ҳусайн бир томондан, шу таъсир оқибатида, иккинчи томондан, шоҳлик позициясини мустаҳкамлаш мақсадида, ўз фаолиятининг дастлабки босқичида Алишер маслаҳатларига амал қилади, унинг юрт ободончилиги, фан, санъат ва адабиёт равнақи йўлидаги ташаббусларини қўллаб-қувватлайди. Навоийнинг марказлашган, адолатпарвар давлатга эришиш истаги рўёбга чиқаётгандай бўлади. Шундан кейин Навоий характери ривожининг иккинчи этапи бошланади.

Социал жангларнинг биринчи босқичида Ҳусайн Алишер таъсирида бўлганлиги сабабли Мажддиддин Ёдгор томонида туриб зимдан уларга қарши курашади. Ҳусайн Ёдгор устидан узил-кесил ғалаба қозонганидан сўнг эса, курашлар характерида жиддий ўзгариш юз беради. Агар Навоий султон Ҳусайнга нисбатан ижобий таъсирини кучайтиришга интилса Мажддиддин уни ўз реакцион таъсирига олишга ҳаракат қилади ва шу мақсадда Навоий устидан маккорларча игволарни авж олдиради.

Алишер Мажддиддин каби қора кучларнинг ёвузликларини кўрган сари, юртда бахт барқарор қилиш мушкул иш эканлигини пайқай бошлайди. Аммо, қийинчиликлар қаршисида умидсизланмай, ёвузликка қарши қатъий курашаверади. Бу курашда унинг жиддий қарама-қаршиликлар гирдобига тобора чуқурроқ кириб боришини фонида шоир идеалини ўша даврда амалга ошириш мумкин эмаслиги сабаблари очиб берилади.

Ҳусайннинг иродасизлиги, вазир ва беклар фитнасига учиши, салтанатдан ажралиб қолиш хавфидан қўрқиши натижасида Навоийни саройдан узоқлаштириши ўтмишда ёвуз кучлар ҳукмрон бўлганлигидан, Навоий каби улуғ шахслар орзуси юзага чиқишига социал асослар йўқлигидан дарак беради. Навоий ўз асридан анча олдинга кетиб, шундай проблемаларни қўйдики, Ҳусайн уларни тушуниш ва ҳал қилиш имкониятига эга бўлмади. Шу жиҳатдан, Навоийнинг реакцияга қарши курашда енгилиб, Астрободга сургун қилиниши табиий ҳодиса эди.

Навоий характеридаги жиддий ўзгариш унинг зўр кураш мактабидан ўтганидан сўнг султонни насиҳат билан гуманизм йўлига бошлаш мумкин эмаслигини пайқашида кўринади. Курашлар пировардида у, Ҳусайнга бўлган ишончи кўкка совурилганлигини, энди шоҳлик салтанатини насиҳат билан тўғри йўлга солиш мумкин эмаслигини англайди. Шунинг натижасида, аввалги доно насиҳатхонлик, оқилона ташвиқотчилик кайфияти энди кескин фош қилувчилик хусусияти билан алмашади. Навоийнинг бу янги хислати саройда фитна-игволар авж олганлигини, шу ҳол давом этса, салтанат инқирози муқаррарлигини шоҳга дадиллик билан рўй-рост айтишида, иллатларни аёвсиз фош қилишида кўринади. Ҳақиқатан ҳам, у айтгандай, Ҳирот давлати емирила бошлайди. Навоий ташаббусида бошланган канал қурилиши тўхтатилади. Ҳусайн ўғиллари тож-тахт талашиб, отага қарши бош кўтариб чиқадилар. Ўта майпарастлик, жоҳиллик, шуҳратпарастлик билан кечирилган мақсадсиз, маиший бузуқ ҳаёт Ҳусайнни маънавий ҳалокат ёқасига олиб келади. У, содиқ дўсти Навоийни соғиниб изтироб чекади, зерикади, руҳан сиқилади, маюслик, дилхасталикка мубтало бўлади. Шоҳнинг Навоий билан ҳамфикр, ҳамсуҳбат бўлиб, унинг маслаҳатларига амал қилган йилларидаги ғолиб, музаффар, руҳий тетик ҳолати билан унинг шоирдан юз ўгирган йилларидаги мазкур ҳолати ўртасидаги беқиёс фарқ Алишер генийсини яна бир бор тасдиқлайди.

Навоийнинг маънавий жиҳатдан беқиёс афзалликларга эга эканлиги султон Ҳусайн билан, айниқса, сўнгги бор учрашувида очиқ кўринади. Бу учрашувда Ҳусайн Навоийга аввалгидек такаббур, кеккайган шахсдай эмас, балки кечирилмас гуноҳларига иқрор кишидай муносабатда бўлади. У, Алишерни ҳаяжонланиб, юракдан фиғон чекиб, кўз ёши билан кутиб олади ва салтанатида кечган фожиий ҳодисаларни унга бирма-бир изҳор этиб, гуноҳкорларча изтироб чекади. Ўзини жиноятга бошлаган мунофиқлардан шикоят қилади. Навоий қаршисида айбларига иқрор бўлади ва энди дўсти Навоийнинг сўзларига итоаткорона қулоқ солади.

Бу ўринда, мағрур Ҳусайннинг мураккаб ҳаёт сабоқларини олиши натижасида Навоийнинг улуғвор хислат ва фазилатларига тамомила иқрор бўлиши акс эттирилади.

Шундай қилиб, Навоий мураккаб ҳаёт мактабидан ўтиши натижасида, мавжуд шароитда халқни бахтиёр қилиш мумкин эмас, деган хулосага келади. Унинг онги эволюцияси халқчил истакларини замонасида амалга ошириб бўлмаслигини англаб етиши билан якунланади.

Лекин пьеса ва спектакль финалида оптимистик руҳ етарли даражада жаранглaмайди. Навоий ғоялари меҳнаткаш омма қалбида мустаҳкам ўрин олганлигига, унинг гениал таълимоти, ишлари меросхўрлари томонидан изчил давом эттирилажагига етарлича аниқ ишора берилмайди. Муаллифлар пьесани кино сценарийга айлантиришда ундаги мазкур камчиликни тузатдилар: Навоий ҳақидаги сценарий финалида халқнинг Навоийга нисбатан юксак меҳр-муҳаббати ва садоқати очиб берилган. Оммавий овозлар, хатти ҳаракатлар ва аҳвол-руҳияларда тўла мужассамлашган бу меҳр-муҳаббат ва садоқат туйғулари Алишернинг юртда адолат ўрнатиш учун умр бўйи олиб борган курашлари бекорга кетмаганлиги, унинг буюк гуманистик таълимоти халқ онгига узвий сингиб кетганлиги рамзидир. Демак, сценарий-фильм финали Навоийнинг муқаддас идеали халқ юрагида абадий яшайди ва халқни озодлик курашларига илҳомлантиради, деган юксак оптимистик руҳ билан суғорилган.

«Алишер Навоий» пьесасида шоирнинг ижтимоий иш жараёни бадиий ижод жараёни билан ўзаро узвий боғланади, ўзаро бир-бирини тақозо қилиб туради. У ўз характери қирраларини ҳар иккала жараёнда яхшигина намоён қилади. Унинг бадиий ижоди қандайдир ахборот, иллюстрация тарзида, конфликтдан четда берилмай, конфликт билан узвий боғлиқ ҳолда образлараро курашни кескинлаштирувчи факторлардан бири сифатида берилади. Навоийнинг гениал шоирлиги конфликт ривожи билан узвий боғлиқ ҳолда, бошқача йўллар орқали ҳам очилади. Чунончи, Гулининг шоир учун қурбон бўлишида шоирнинг даҳоси, шоҳона ижоди билан эътиқод даражасига кўтарилганлиги, одамларнинг шу эътиқод учун ўлимга ҳам тайёрлиги кўрсатилади. Гули фожиасининг ўз қалбида ҳосил қилган кучли реакцияси оқибатида шоир машҳур Фарҳод ва Ҳисрав диалогини ёзиш жараёнида кўринади. Шу жараёнда ҳам шоир маҳоратининг характерли томонлари ўзича алоҳида, ахборот тарзида берилмай, конфликт тўлқинидаги қаҳрамоннинг кучли психологизми рамзи сифатида берилади.

Навоий ҳақида яратилган роман ва достонда ҳам, сценарий ва фильмда ҳам, драма ва спектаклда ҳам шоирнинг ўлмас сиймоси рўй-рост қад кўтарди. Шунинг учун ҳам бу асарларнинг муаллифларидан бири — Ойбек, бу асарларни саҳнада ва экранда намоён қилган режиссёр ва актёрлар юксак мукофотга — Давлат мукофотини олишга сазовор бўлдилар. Бинобарин, бу асарлар, буюк шоирга қўйилган бадиий ҳайкалдир.

Б. ҒУЛОМОВ,
филология фанлари кандидати.

Илм даргоҳидан репортаж

ҚУЁШ АЛАНГАСИ

Қибрай посёлкасига етгандан кейин чапга бурилиб, бир оз юрилса, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Ядро физикаси илмий тадқиқот институтига кириб борилади. Салобатли биноларда, махсус корпусларда ҳозирги замон фанининг чўққиси бўлган ядро физикасининг йирик масалалари ҳал этилаётганини ўйлаганда киши беихтиёр ҳайратга тушади...

Социалистик индустриямиз қўлга киритган улкан ютуқлар, юқори малакали илмий ва техник кадрларнинг етиштирилиши ҳамда илмий-тадқиқот ишларининг кенг миқёсда авж олдириб юборилиши натижасида мамлакатимиз ҳозирги замоннинг энг муҳим проблемаларидан бири — атом ядроси кучидан фойдаланиш масаласини муваффақиятли ҳал этаётир. Совет Шарқида биринчи бор Тошкентда 1959 йилда ишга туширилган атом реактори ҳозир ҳам жуда муҳим илмий ва саноат ишларини бажариб келмоқда. Айниқса, юқори энергия физикаси ва космик нурлар бўлимида олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларининг қимматини алоҳида уқтириб ўтишга тўғри келади.

Атом! Бу шунчалик зич моддаки, агар 100 миллионта водород атоми қатор қилиб жойлаштирилса, бор йўғи 1 сантиметр узунликни ташкил этади. Яхшироқ тасаввур қилиш учун бошқача қиёс келтирсак ҳам бўлади. Агар водород атомларини Москвадан Владивостоккача бўлган оралиқдаги темир йўлга тизиб чиқдик, деб фараз қилсак, ана шу атомларнинг оғирлиги 1 грамм массанинг 10 миллион бўлагидан бирини ташкил этади, холос. Атом ичида жойлашган электрон билан ядро ўртасида электр кучлари ва тортиш кучлари мавжуддир. Ядрога жуда яқин жойда ва ядро ичида яна бошқа янги ядро кучлари ҳаддан ташқари интенсив ҳаракат қилади. Бу ҳол атом ядросидаги физик ўзгаришларни анализ қилишни қийинлаштиради.

Тошкент Ядро физикаси институтида ҳам мана шу мураккаб, фундаментал масалалар ўстида илмий-тадқиқот ишлари олиб борилмоқда.

...Биз вестибюль орқали институтнинг юраги бўлган реактор жойлашган залга кирдик. Реактор, яъни атом қозонининг устки қисми дарров диққатни ўзига жалб этади. Унинг марказий қисмида эса ҳозир энергия ажраляпти. Аммо бу жараён кўзга кўринмайди. У жуда чуқурликда содир бўляпти.

— Энергия ажралишига сабаб нима? — деб сўрадик илмий ходимларнинг биридан.

— Энергиянинг асоси кумушранг металл — уран бўлиб, у сувдан ўн саккиз марта оғирроқдир...

Олимнинг кейинги фикрларига унча-мунча одам дарров тушуна олмайди. Чунки атом сирини билиш осон эмас! Инсоният камолотининг энг олий натижаларидан бўлган — атомнинг «таржимаи ҳоли» фақат шу соҳа одамларигагина аён.

Лекин шундай бўлишига қарамай, институтда олиб борилаётган кўп қиррали ижодий ишлар ҳақида соддароқ, умумийроқ бўлса ҳам гапириб ўтишга ҳаракат қиламиз.

Маълумки, атом кучидан халқ хўжалигида фойдаланиш жамият учун ҳайратомуз унум келтиради, инсон меҳнатини ниҳоятда енгиллаштиради. Бир мисол келтирамиз. 500 минг киловатт қувватга эга бўлган иссиқлик электростанциясини ишга тушириш учун йилига 100 минг вагон тошкўмир керак бўлгани ҳолда, атом электростанциясида ана шунча қувватни ҳосил қилиш учун атиги бир неча вагон уран талаб қилинади, холос. Бу оддий мисолдан шу нарса равшан бўладики, атом энергиясини инсон манфаати йўлида хизмат қилдириш мисли кўрилмаган ажойиб натижаларга олиб келар экан.

Тошкент ядро физикаси институтида ҳам атом ядросининг йирик проблемалари устида ишлаш билан бир қаторда атом кучидан халқ хўжалиги мақсадларида фойдаланиш йўлларини очиш масаласига алоҳида эътибор берилаётир. 1960 йилдан бошлаб Ўзбекистонда радиоизотоп асбоблар ишлаб чиқариш кенг йўлга қўйилди ва улардан халқ хўжалигида унумли фойдаланила бошланди. Ядро физикаси институтининг тавсияси билан ана шундай асбоблар ишлаб чиқарувчи махсус цех ва конструкторлик бюроси ташкил этилди. Институт яратган жуда кўп асбоб-ускуналар саноатда муваффақият қозоняпти. Ана шундай ускуналардан бири Бекобод цемент комбинатида тўрт йилдан бери бетўхтов ишлаб турибди. Институт яратган радиоизотоп концентратомери автоматик бошқариш системасида кенг қўлланиляпти. Бундай ускуналар Чирчиқ электрохимия комбинати ва Самарқанд суперфосфат заводига ўрнатилган. Қўрғошин ва вольфрам таркибини аниқлайдиган асбоблар эса Олтинтопган металлургия комбинати, Ингичка бойитиш фабрикаси, Челябинск электрометаллургия комбинати ва бошқа жойларда ишлатиляпти. Тошкент каноп фабрикасида каноп лентасининг нотекислигини ўлчайдиган изотоп асбоб ишлаб чиқилди ва амалда қўлланилди.

Институтда атом нурларининг полимерларга, ипак, аминокислота ва чигит мойи кимёвий составига таъсири ўрганиб чиқилди. Чигит экиш олдидан маълум даражада атом нурлари билан ишланди. Натижада чигит вильт ва бошқа касалликларга чидамли бўлди. Кўп жойларда ўтказилган синов ва тажрибалар нурлантирилган чигитнинг ҳосили 15 процент ортганлигини кўрсатди. Ҳозир чигитни нурлантирадиган махсус кўчма саноат ускунаси яратиляпти...

Ядро физикаси институти олиб бораётган илмий-тадқиқот ишлари ҳақида яна жуда кўп гапириш мумкин. Чунки бу илм даргоҳида катта, бақувват, истеъдодли коллектив самарали меҳнат қилмоқда. Ҳаммага маълумки, катта коллективнинг иши ҳам катта бўлади. Институт Ўрта Осиё республикаларига мутахассис кадрлар тайёрлаб беришда ҳам асосий марказ ролини ўтаяпти. У Москва, Ленинград ва бошқа шаҳарлардаги 50 дан ортиқ илмий-тадқиқот муассасалари билан мустаҳкам алоқа ўрнатган. Айниқса, И. В. Курчатов номидаги атом энергияси институти, Ядро тадқиқотлари бирлашган институти, СССР Фанлар академиясининг физика-техника институти ва бошқа илмий даргоҳлар билан узвий алоқа боғлаганлигининг ўзи бу институт ижодий коллективининг етуклигига далилдир.

Ҳозир коллективда 80 дан ортиқ фан кандидати ишлаяпти. Ўтган йилнинг ўзида 29 киши муваффақият билан кандидатлик диссертациясини ёқлади. Илмий ходимлардан 4 киши етук олимлар — фан докторларидир. Институтга Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси, таниқли олим Убай Орипов раҳбарлик қиляпти...

Ўзбек атомчиларининг тинимсиз, машаққатли, шарафли меҳнатига разм солиб туриб, доҳиймиз В. И. Лениннинг қуйидаги ажойиб сўзларини беихтиёр эсга оласан: киши, Владимир Ильич, инсон заковати — табиатдаги кўп ажиб сирларни кашф этди, бундан кейин ҳам кўп нарсаларни кашф этади ва шу йўл билан ўзининг табиат устидан ҳукмронлигини янада кучайтиради, деган эди. Тошкент Ядро физикаси институти ҳам ана шундай кашфиётлар қила олишга қодир коллективдир.

О. УСМОНОВ.

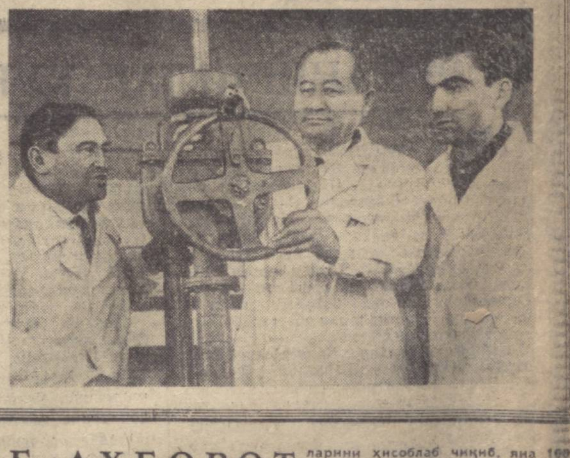

Суратларда (чапда): Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ядро физикаси институтидаги реактори, (ўнгда) активация анализи бўлимининг бошлиғи Е. М. Лобанов (чапдан) академик У. О. Орипов ва реакторнинг бош инженери Ш. Маҳкамов ўртоқлар.

И. Глауберзон фотолари.

ТЎЛА ХЎЖАЛИК ҲИСОБИГА ЎТГАН СОВХОЗ

Республикадаги илғор пахтакор хўжаликлардан бири — «Малик» совхоз-техникуми Мирзачўлда биринчи бўлиб тўла хўжалик ҳисобига ўтди. Бу совхоз энг яхши қишлоқ хўжалик техникасини, ғўза парвариши усулларини синаб кўриш ва комплекс механизацияни жорий қилиш лабораторияси сифатида республикада машҳурдир.

Илгари ҳувиллаб ётган шўрхок ерларда ҳозир ҳар йили ўттиз центнердан «оқ олтин» етиштирилмоқда. Бу хўжаликда ғўза парвариши соҳасидаги барча ишлар тўлиқ механизациялаштирилган. Ўтган йили пахтакорлар бутун ҳосилнинг 98 процентини «зангори кема»ларда териб олган эдилар бу йил эса, етиштирган пахтанинг ҳаммасини машинада теришга қарор қилдилар.

Маликликлар чигитни кенг қаторлаб экишни биринчи бўлиб жорий қилдилар. Ҳозир бу усул республиканинг кўпгина районларига ёйилди. Ҳозирги вақтда хўжалик далаларида яна бир янгилик — кенг қамраб оладиган машина синаб кўрилмоқда. Республиканинг донгдор механизатори, Ленин мукофотининг лауреати Жавод Кўчиев чигитни олти қаторлаб экиш, ғўзаларни ишлаш ва ҳосилни териб олиш усулига биринчи бўлиб ўтди.

Янги усулнинг кенг жорий этилиши совхозда ҳар йили кўп фойда олиш имконини бермоқда. Бу эса, хўжаликнинг тўла хўжалик ҳисобига ўтиши учун замин яратиб берди. Тўла хўжалик ҳисобига ўтиш даромадни мақсадга мувофиқ тақсим қилиш, ишлаб чиқаришни рентабель юритиш, пахтакорларнинг иш ҳақини ошириш имконини берди. Ю. ЮДИН. (ЎзТАГ).

БИЗНИНГ АХБОРОТ

СОФИЯДАН ТОШКЕНТГА КЕЛИШДИ

Ўзбекистон пойтахти ёшлар ва студентлар IX жаҳон фестивалида қатнашиб, ўз ватанларига қайтаётган чет эллик меҳмонлардан катта бир группасини хушнудлик билан кутиб олди. Келган меҳмонлар орасида Ҳиндистон, Цейлон, Непал мамлакатларининг вакиллари бор.

Жаҳон фестивалининг қатнашчилари бу ерда бўлган вақтларида Ўзбекистон ёшларининг ҳаёти билан танишадилар.

ЕТТИ ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

ЧУҚУРСОЙ. (Тошкент области). Келес массивида жойлашган Охунбобоев номли ихтисослашган совхоз механизаторлари меҳнатда катта ғалабага эришдилар. Улар давлатга дон топшириш юзасидан беш йиллик планни бажариб қўйдилар. Тайёрлов пунктларига қарийб 7 минг центнер буғдой ва арпа топширилди.

Совхоз коллективи бу йил сувсиз даштда мўл ҳосил етиштирди. 1900 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 10 центнердан дон олинди. Деҳқонлар ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, яна 1000 центнер буғдой ва арпа топширишга қарор қилдилар.

ҚИШЛОҚ МЕРГАНЛАРИ

ФАРҒОНА. «Пахтакор» кўнгилли спорт жамияти биринчилиги учун милтиқдан отиш республика му[...] собақаси Фарғонада икки кун д[...] вом этди.

Тошкент областидан кел[...] спортчи Евгений Банокин 600 [...] кониятдан 558 очко тўплаб [...] сий биринчиликни олишга [...] ди. Хотин-қизлар ўртасида [...] фарғоналик спортчи Марин[...] нушева ҳаммадан яхши [...] отиб, 532 очко тўплади. Ум[...] манда зачетида Фарғона о[...] нинг қишлоқ мерганлари [...] ўринни олдилар.

МЕКСИКА. Букарели кўчаси Мехикодаги марказий магистраллардан биридир. У ички ишлар министрлиги шу ерда жойлашгани билан эмас, балки «газета» кўчаси бўлганлиги билан ҳам машҳурдир. Кунига уч марта бу ерда кўплаб газета сотувчилар тўпланишади. Улар елкаларида ёки велосипедларда газетани бутун шаҳарга тарқатиш учун шу ердан олиб кетишади. Суратда: Букарели кўчасида.

С. Сичев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА

ГДР МАТБУОТИНИНГ ЁЗГАНЛАРИ

БЕРЛИН. (ТАСС). Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг қарорини «Нойес Дойчланд» газетаси тўла равишда босиб чиқарди.

Германия Демократик Республикасидаги газеталарнинг қарор эълон қилинганлиги тўғрисидаги хабарларида уқтириб айтиладики, КПСС марксизм-ленинизм назариясининг софлигини муҳофаза қилишни давом эттира беради, ижтимоий ривожланишнинг конкрет тарихий шароитига мувофиқ бу назарияни ижодий бойита беради, буржуазия идеологиясининг ҳар қандай кўринишларига қарши принципиал муросасиз кураш олиб боради.

КПСС Марказий Комитетининг қарорида, ҳозирги дунёда икки идеология ўртасида бўлаётган жуда кескин курашда империалистик буржуазия миллатчи ревизионист ва сўл унсурларга катта умид боғламоқда, социалистик мамлакатлардаги халқларнинг синфий онгини ўтмаслаштиришга, ғоявий-сиёсий бирлигини заифлаштиришга, меҳнаткашлар орасига раҳна солишга уринмоқда, дейилган фикрларни газеталар алоҳида бўрттириб бермоқдалар.

Газеталар В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик юзасидан бир қанча тадбирларни ўтказиш қарорда кўзда тутилганлигини қайд қилмоқдалар.

КОЛУМБИЯ КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ИЖРОКОМИНИНГ БАЁНОТИ

БОГОТА. (ТАСС). Колумбия Коммунистик партияси Марказий Комитети Ижроия Комитети қардош партияларнинг Братиславадаги кенгашига бағишланган баёнот эълон қилди. Шу ҳужжатда айтиладики, Братислава баёноти «ғарбда социалистик мамлакатларнинг бирдамлигига қарши ўтказилаётган туҳмат ва иғвогарликдан иборат ифлос кампанияга қақшатғич зарба» берди.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИДА

● ЧАД МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ САККИЗ ЙИЛЛИГИ

ФОРД-ЛАМИ. 11 август Чад Республикасида тантанали кун бўлди. Бу мамлакат бундан саккиз йил муқаддам мустақил республика деб эълон қилинган эди. Чад Республикаси мустақилликни мустаҳкамлаш белгиси остида ривожланмоқда, Совет Иттифоқи билан дўстона муносабатларни ҳам мустаҳкамламоқда. Бунга республика президенти Франсуа Томбалбайнинг яқинда СССРга қилган расмий визити катта ёрдам берди.

Чадда мустақилликнинг саккиз йиллиги империализм билан курашни кучайтириш, барча миллий кучларни уюштириш, мустақил ташқи сиёсат юритиш шиорлари остида байрам қилинмоқда. Мустақиллик шарафига Чад пойтахти Форд-Ламида оммавий халқ сайиллари ва ёшларнинг спорт паради бўлиб ўтди.

● ЖАНУБИЙ АФРИКАДА ҚОР ЁҒДИ

ДОРУССАЛОМ. Жанубий Африка Республикасида бирданига совуқ тушди. Наталь вилоятининг соҳил бўйидаги ички районларида кучли жала қуйди. Натижада шу вилоятнинг мамлакатнинг бошқа районлар билан алоқаси узилиб қолди. Жала қуйиб бўлганидан кейин ҳарорат жуда пасайиб кетди. Қор ёға бошлади. Мамлакатнинг кўп ерини қор босди.

● ЙЎЛЛАРДА ҲАЛОКАТ

ТОКИО. Япония йўлларида 1 августдан 8 августга қадар автомобиль ҳалокатлари натижасида 385 киши ҳалок бўлган. Шу маълумотларни эълон қилган бош полиция бошқармаси бу йил йўлларда бахтсизлик ҳодисалари мисли кўрилмаган даражада кўпайиб кетганлигини қайд қилмоқда. Қатнов хавфсизлигини таъминламоқ учун бутун мамлакатда ўтказилаётган кампанияга қарамай, май ойида 1101 киши, июнда 1083 киши ва июлда 1146 киши ҳалок бўлган.

● МАССАМБА-ДЕБАНИНГ АЙТГАНЛАРИ

БРАЗЗАВИЛЬ. Конго (Браззавиль) президенти Альфонс Массамба-Деба «конголиклар миллий маданияти ҳафтаси»ни расмий очиш маросимида нутқ сўзлаб, Конго ёшларини «халқнинг асрий анъаналарини, конголиклар маданиятининг хусусиятларини сақлаб қолишга» чақирди. У, «миллий маданият халқни жипслаштиришнинг ва миллий бирликни мустаҳкамлашнинг энг муҳим элементларидан бири» эканлигини уқтириб ўтди.

Мамлакатнинг ҳамма районларидан вакил қилиб юборилган 1500 киши қатнашаётган бу ҳафтани тантанали очиш маросими пойтахтдаги Революция стадионида ўтди. Маросимда президент Массамба-Деба билан бирга Конго муваққат ҳукуматининг министрлари ва революция миллий кенгашининг аъзолари ҳозир бўлдилар.

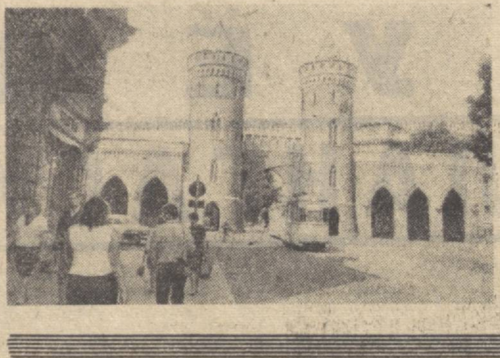

ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ. Қадимий Потсдам тарихининг янги боби 1945 йили бошланди. Шу йили бу ерда демократик немис давлатини ташкил этиш тўғрисида машҳур конференция бўлиб ўтган эди.

М. Минеев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

● Болгария денгизчилари 11 августда Ҳарбий-Денгиз Флоти кунини нишонладилар. Флот халқ ҳокимияти йилларида аъло даражали кадрлар тайёрлаб берди ва республика денгиз чегараларининг забардаст ҳимоячисига айланди.

Қора денгиз бўйидаги Варна шаҳрида Ҳарбий-Денгиз Флоти кунига бағишланган тантанали мажлис бўлди.

● Югославия Коммунистлар союзи Раиси, Югославия президенти Иосип Броз Тито бошчилигидаги Югославия Коммунистлар союзи Марказий Комитетининг делегацияси Чехословакия раҳбарлари билан музокараларни тамомлаб, 11 августда Белградга жўнаб кетди.

Музокаралар охирида эълон қилинган ахборотда, музокаралар ўртоқлик вазиятида ва ҳамжиҳатлик руҳида ўтганлиги таъкидланади.

● Кейинги кунларда ғалаёнлар кучайиб кетган басклар элида франкочи маъмурлар шафқатсиз чоралар кўрмоқдалар. Франциядаги «Монд» газетаси мухбирининг Мадриддан берган хабарида айтилишича, Гуписко вилоятида бундан бир неча кун муқаддам фавқулодда ҳолат жорий қилинганидан кейин 300 га яқин киши қамоққа олинган.

(ТАСС).

МУЗОКАРАЛАР ДАВОМ ЭТАДИ

Нигерия федерал ҳукуматининг вакиллари билан Шарқий Нигерия режимининг вакиллари ўртасида бу ерда ўтказилаётган музокаралар 12 августда яна давом эттирилди.

Маълумки, Шарқий Нигерия режимининг вакиллари федерацияни бўлиб юборишдан воз кечиш тўғрисида федерал ҳукумат томонидан қилинган таклифни бундан олдинги мажлисда рад этган эдилар. Улар «мустақил» деб аталган Биафра Республикасини айрим давлат деб танишни ҳали ҳам талаб қилмоқдалар. 10 августда федерал ҳукумат делегациясининг икки аъзоси Шарқий Нигерия режимининг таклифлари баён қилинган ҳужжатни олиб, Нигерия пойтахти Лагосга жўнаб кетган эди. Кузатувчилар делегациянинг бу икки аъзоси музокаралар тўғрисида ҳукуматга ҳисобот беради, деган фикрни айтмоқдалар.

10 августда Эфиопия императори Хайле Селассие ҳар иккала делегация билан учрашиб, гаплашди. Африка бирлиги ташкилотининг Нигерия бўйича маслаҳат комитетининг раиси бўлган Хайле Селассие Антони Энахоро бошчилигидаги Нигерия делегацияси билан, шунингдек Шарқий Нигерия режими делегациясининг бошлиғи Эни Нджоку билан суҳбатлашди. Бу делегацияларнинг ҳар иккови энди ўзларининг важларини бир-бирларига айтиб бердилар ва сулҳ тузишга доир таклифларни ўрганиб чиқдилар. Музокараларнинг ҳал қилувчи даври бошланмоқда.

Шарқий Нигерия режими билан олиб борилаётган музокаралардаги федерал ҳукуматнинг асосий вакили Антони Энахоро «музокаралар боши берк кўчага кириб қолди, ҳозир мен бу аҳволдан чиқиш иложи йўқ, деб ҳисоблайман» деб айтди.

Шарқий Нигерия режими, деб таъкидлади у, аввало Нигерия федерациясидан чиқишдан воз кечиши керак. «Биз — деди Энахоро, — рўй берган проблема Нигериянинг бирлигини сақлаб қолиш негизида бартараф қилиниши лозим, деб ҳисоблаймиз». (ТАСС).

ЮНЕСКО КОНФЕРЕНЦИЯСИДА

ДЕҲЛИ. 12 август. (ТАСС). Осиё мамлакатларини ривожлантиришда фан ва техникадан фойдаланиш масаласига бағишлаб ЮНЕСКО ўтказаётган конференция Деҳлида ўз ишини давом эттирмоқда.

Кечаги ялпи мажлисда Совет делегациясининг бошлиғи, Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри Т. А. Саримсоқов сўзга чиқди. Бу конференцияда, деди у, афсуски Осиёдаги ҳамма мамлакатларнинг вакиллари қатнашаётгани йўқ ва шу мамлакатларнинг баъзиларидан қатнашаётган вакиллар ўша мамлакат халқларининг ҳақиқий вакиллари эмас.

Т. А. Саримсоқов империалистик кучларнинг Вьетнам халқига қарши олиб бораётган агрессия ва шафқатсиз урушини қатъиян қоралади. ЮНЕСКО уставига мувофиқ, деди у, шу ташкилот аъзоси бўлган мамлакатлар фан, маориф ва маданиятни ривожлантириш йўли билан бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлашга ёрдамлашишга мажбурдирлар.

Совет вакили СССРнинг халқ маорифи ва фанни ривожлантиришдаги тажрибаси ва муваффақиятларини делегатларга гапириб берди. Совет мамлакатида фан ва маориф миллий ва иқтисодий ривожланиш вазифалари билан чамбарчас боғланганлиги, деди у, яхши натижалар берди.

Конференцияда Эрон, Бирма, Англия, АҚШ, Покистон, Таиланд ва Ҳиндистон делегацияларининг бошлиқлари ҳам сўзга чиқдилар.

◆

Польшанинг манзарали жойларидан бири — Башчададаги Солина деган кичиккина қишлоқда қуввати 120 минг киловатт келадиган гидроэлектростанция қурилиши тугалланди. Узунлиги қарийб 700 метр келадиган тўғон 82 метр баландликка кўтарилди. Жуда катта сув омбори барпо этилди. Янги иншоот илгари кимсасиз ўлкани бутунлай ўзгартириб юборди. Суратда: Солина тўғони.

ЦАФ—ТАСС фотоси.

◆

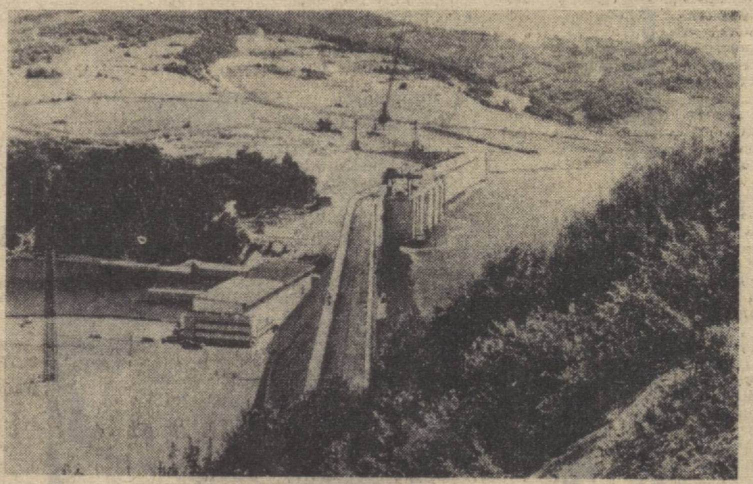

ТЕХАСДАГИ УЧРАШУВ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). АҚШ президенти Л. Жонсон президентлик лавозимига республикачилар партиясидан номзод Р. Никсонни ва вице-президентлик лавозимига шу партиядан номзод С. Агнюни 10 августда Техасдаги ўзининг ранчосида (боғида) қабул қилди. Икки ярим соат давом этган шу суҳбатда Марказий разведка бошқармасининг директори Р. Хелмс, давлат секретари Д. Раск ва Вьетнам Демократик Республикаси вакиллари билан Парижда ўтказилаётган учрашувдаги Америка делегациясининг аъзоси С. Вэнс ҳам ҳозир бўлдилар.

Суҳбатда Вьетнам, Шарқий Европа ва Латин Америкаси проблемалари тилга олинди, шунингдек «жаҳондаги умумий аҳвол» кўриб чиқилди.

Суҳбат тамом бўлганидан кейин Сан-Антонио̆да ўтказилган матбуот конференциясида Никсоннинг айтган гапларига қараганда, президент Жонсон билан президентликка республикачилар партиясидан кўрсатилган номзод Вьетнам масаласида айни бир позицияда турибдилар.

Никсон, мен Жонсоннинг АҚШ Шимолий Вьетнам «урушни тўхтатиш чораларини кўрмагунча» уни бомбардимон қилишни давом эттиришидан иборат бўлган позициясига «тўла равишда қўшиламан», деди.

Яна бунинг устига республикачиларнинг президентликка номзоди, агар бомбардимон қилишлар бир томонлама тўхтатиладиган бўлса, демократлар ҳукуматининг Вьетнамдаги урушни олиб бориш методларини танқид қилиш ҳуқуқини ўзимда сақлаб қоламан, деб таъкидлади.

РЕВАНШЧИЛАР ХУРУЖИ

БЕРЛИН. (ТАСС). Ғарбий Германиянинг Кельн шаҳрида «Умумгерман ҳафтаси» ўтказилмоқда. Шу муносабат билан Германия Федератив Республикасидаги реваншчи ташкилотларнинг «Муваффақият ва тақдир» деган шиор остида кўргазмаси очилди. АДН агентлиги мухбирининг Кельндан юборган хабарида айтилишича, бу кўргазма Ғарбий Германияда иш олиб бораётган реваншчи «элдош уюшмалар»нинг талаби билан ташкил этилган.

Кейинги вақтларда Кельгеймда (Бавария), Любекда ва Германия Федератив Республикасининг бошқа шаҳарларида реваншчиларнинг оммавий йиғинлари ўтказилди. Кельндаги кўргазмада бўлгани каби мана шу йиғинларда ҳам қўшни социалистик мамлакатларнинг ерларини олиш керак, деб иғвогарларча талаб қилинди, Одер-Нейсе бўйлаб ўтказилган чегарани тан олмаймиз, деган шиор эълон қилинди.

Кельндаги кўргазма ташкилотчилари бўлган реваншчилар айниқса ҳаддан ошдилар. Шу кўргазмани кўриш учун келган кишиларда, Ғарбий Германия реваншчиларининг Ғарбий Польша ерларини қайтариб олиш тўғрисидаги иғвогарлик фикрлари туғдирилмоқда. Мана шу реваншчилар кўргазмасига қўйилган экспозицияларда Балтика денгизи билан Қора денгиз ўртасидаги ерлар «немис халқи жойлашиши лозим бўлган областлар» деб аталмоқда.

Реваншчиларнинг навбатдаги слёти 24-25 августда Чехословакия чегарасига яқин Ширндинг шаҳрида ўтказилмоқчи. Бонн бундестагининг депутати, собиқ генлейнчи, ўзининг реваншчилик эътиқодларини ҳеч қачон яширмаган Бехер шу слётда асосий докладчи бўлади.

Ғарбий Германияда урушдан кейинги мавжуд чегараларни ўзгартиришни сурбетлик билан талаб қилаётган реваншчи кучлар мана шундай активлашувининг сабаби шуки, Бонннинг расмий ҳукумат маъмурлари бу реваншчи кучлар йўлига ғов солиш ўрнига, аксинча, уларни ҳар тарафлама рағбатлантирмоқдалар.

АМЕРИКА «САХОВАТИ»

БОНН, 12 август. (ТАСС). Америкалик икки солдат Ғарбий Германиянинг Мурнау шаҳрида (Бавария) муштлашиб, 60 яшар ишчини ўлдирган.

«Зюддойче цайтунг» газетасининг хабар беришича, америкалик солдатлар ўша ишчига 25 марта пичоқ урганлар. Ана шу пичоқ уришдан ишчи ўлган.

ЛИТЛ-РОК ҲАЛИ ҲАМ НОТИНЧ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Литл-Рокда (Арканзас штати) кескин аҳвол уч кундан бери давом этмоқда. Шаҳарда комендантлик соати муддати узайтирилди. Полиция бошлиғининг махсус кўрсатмасига биноан шаҳардан ўтаётган ва ичида негрлар бўлган автомашиналарнинг ҳаммаси тўхтатилиб, тинтиб кўрилмоқда.

Штат губернатори Уинтроп Рокфеллер шаҳарга миллий гвардия солдатларининг қўшимча отрядларини киритишни буюрди. Полициячилар юз квартадан иборат катта территорияни қуршаб олиб, негрлар районига олиб борадиган йўлларни тўсиб қўйдилар.

Бироқ шу чоралар кўрилганлигига қарамай, шаҳарда негр аҳолисининг полициячилар ва миллий гвардиянинг солдатлари билан тўқнашувлари давом этмоқда. Кеча кечаси бинолардан бирининг балконидан отилган ўқ миллий гвардиячилардан бирига тегиб, уни жароҳатлантирди. Бир қанча жойларда ёнғинлар бошланиб кетди. Полициячилар яна қамоққа ола бошлади.

18 яшар бир негр йигит шаҳар турмасида қаттиқ калтаклаганидан кейин ўлиб қолганлиги маълум бўлгач, Литл-Рокда ғалаёнлар бошланиб кетди.

Гужератда сув тошқини

ДЕҲЛИ, 12 август. (ТАСС). Жанубий Гужератда яқинда мисли кўрилмаган сув тошқини рўй берганлиги натижасида камида 100 киши ҳалок бўлган.

«Патриот» газетасининг хабар беришича, Гужерат штатининг бош министри Хитендра Десаи табиий офатдан энг куп зарар кўрган районларни кезиб чиқиб, бундай деди: Қурбонлар сонини ҳозир айтиш қийин. Лекин бу қурбонлар камида тўрт рақамли сон билан ифодаланади. Министрнинг айтишича аҳолининг мол-мулкига ва қишлоқ хўжалигига ҳам жуда катта зарар етказилган.

Ҳурматли редакция!

Севикли Ойбекнинг вафоти муносабати билан таъзия билдирган ташкилотларга, оиламизнинг дўстлари ва барча ўртоқларга газета орқали чуқур миннатдорчилигимизни билдиришга рухсат этсангиз.

Ҳурмат билан
ОЙБЕК оиласи.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Халқ куйлари. 9.30 — Ғ. Қодиров. Ўзбек халқ темаларида ёзилган иккинчи сюита. 9.50 — Қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари учун эшиттириш (тожикча). 11.15 — «Ленин гвардиясининг жангчиси». 11.25 — Куйлар. 12.15 — Музикали танаффус. 13.30 — Дўстларимиз эстрадаси. 16.10 — «Шарқ садолари» (иккинчи эшиттириш). 16.50 — «Правда» газетасининг обзори. 17.00 — «Нурхон» (русча). 18.10 — Гаслярчи В. Титов чалади. 18.40 — Спорт (русча). 19.20 — Қозоқ куйлари. 20.00 — «Индустрлашган Ўзбекистон» радиожурнали. 20.30 — Концерт. 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат. 21.10 — «Менинг олтин водийим». 22.20 — Қўшиқлар. 22.40 — Поэзия кечаси. 23.00 — Футбол. «Динамо» (Киев) — «Пахтакор».

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.55 — Кўрсатишлар программаси. 19.00 — Теле янгиликлар (рус тилида).

Ўзбек тилида: 19.10 — Концерт. 19.50 — Теле янгиликлар.

20.00 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.55 — Кўрсатишлар программаси.

Рус тилида: 19.00 — Комсомол ҳақида суҳбат. 19.30 — Генерал Пушча (ҳужжатли фильм). 20.30 — Г. Свиридов. Патетик оратория.

Ўзбек тилида: 21.10 — Беш йиллик муддатидан илгари. 21.25 — Катта дўстлик саҳифалари (телефильм). 21.45 — Иккилама қуршов (бадиий фильм). 23.10 — Бадиий ҳаваскорлар концерти.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 — Гаванадаги ҳайвонот боғи (кинофильм).

Рус тилида: 20.10 — Сир орбитаси (телефильм). 20.55 — Ёшлигимиз — экранда. 21.35 — Вильямс Сароян табассуми (телеспектакль).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 14/VIII да Кулги кечаси, 15/VIII да Фарҳод ва Ширин, 16/VIII да Ўғил уйлантириш.

КИНО

Исёнчи (кундуз соат 1, 3, 5 ярим ва кеч 9.15 минутда), Тошкент, зилзила (эрталаб 11, кеч 7 яримда) — САНЪАТ САРОЙИ.

Яна севги ҳақида — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН», НАВОИЙ номли, «ДРУЖБА» (1-зал), «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Чингачгук — катта илон — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Майор Вихрь (1-2 серия) — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 3 ва кеч 6 да).

Валентин Кузяевнинг шахсий ҳаёти — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Антигона — «ДРУЖБА» (2 залда, жуфт соатларда).

ЁЗГИ БИНОДА

Яна севги ҳақида — «ФЕСТИВАЛЬ».

Чингачгук — катта илон — ТЕЛЬМАН номли.

Геракл жасорати — НАВОИЙ номли.

Ўзбекистон ССР Госплани ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ИНФОРМАЦИЯСИ ВА ПРОПАГАНДАСИ ИНСТИТУТИГА

малакали стенографистка, кассага бухгалтер, выпускающий, рус тилидаги илмий-техника адабиётларига редактор, таржимонлар: рус тилидан ўзбек тилига, француз, испан, япон, итальян тилларидан рус тилига, пахтачилик инженер-механизаторлари, 6 разрядли монтёр ёки электромеханик, патентларни ишлаш учун олий ва ўрта малакали ишчилар, административ-хўжалик бўлими бошлиғи, чизмакаш, рассом

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Глинка кўчаси, 3 «а» уй, 5-қават, 59 хона.

ЎЗБЕКИСТОН ССР А. НАВОИЙ НОМЛИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРГА

саҳна ишчилари, электр билан ёритувчилар, рассомлар, бутафорлар, дурадгорлар, экспедиторлар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Киров кўчаси, 28-уй.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26, Редактор — В36543, Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323. Масъул секретарь — В34455, Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283, Партия турмуши — В33469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — В31216, Халқаро ҳаёт — В37604. Коммунистик тарбия — В31455, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780, Совет қурилиши — В33258, Қишлоқ хўжалиги — В37604, Адабиёт ва санъат — В32036, В37221, Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451, Маҳаллий ахборот ва спорт — В32347, Оммавий ишлар ва хатлар — В38679, В33553, Иллюстрация — В34524, Стенографистка — В37343, Корректура — В37162, Эълонлар — В39142, Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258, ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 42—85, Бухоро 31—41, Қарши 22—82, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

Б № — 189. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р — 00699.